

מוקד סיוע לעובדים זרים. ע"ר
Hotline for Migrant Workers

רופאים לזכויות אדם - ישראל (ע"ר)
أطباء - لحقوق الإنسان - إسرائيل
Physicians For Human Rights - Israel

עונו במדבר, נכלאו בישראל מבקשי מקלט עצורים לפי החוק למניעת הסתננות יוני - ספטמבר 2012

כתיבה: סיגל רוזן
תרגום: אודליה בנאי ואלה קרן
עיצוב כריכה: רייני (רויטל) אלקיים
תמונת הכריכה באדיבות: אדי ג'ראלד
תמונות נוספות באדיבות: מיטל דנון, סיגל רוזן, תמר ערב
אוקטובר 2012

דו"ח זה התאפשר הודות לתרומתה הנדיבה של קרן PME

תוכן העניינים

4	מבוא
6	מידע כללי על מבקשי מקלט אפריקנים בישראל
	החוק למניעת הסתננות
8	יישומו של החוק למניעת הסתננות
9	סחר בבני אדם, עינויים, אונס וכליאה של מבקשי מקלט בסיני
9	הפרת עקרון אי ההחזרה של אדם למקום בו חייו או חירותו יהיו בסכנה
11	החזרה למצרים של ניצולי עינויים ועבדות (יוני - אוקטובר 2012)
13	תנאי כליאה של ניצולי עינויים ועבדות בישראל
16	זיהוי וזכויות קורבנות עינויים ועבדות בישראל
16	הליכי הזיהוי
16	זיהוי ניצולי עינויים ועבדות בידי ממונה בקורת הגבולות
17	זיהוי ניצולי עינויים ועבדות בידי בית הדין לביקורת משמורת
19	זכויותיהם של קורבנות סחר ועבדות
19	המקלטים לניצולי סחר בבני אדם ועבדות
19	אשרת שיקום לקורבנות סחר בבני אדם ועבדות
	מידע שנאסף מפרוטוקולים של 'בית הדין לביקורת משמורת' על ניצולי
20	עינויים העצורים מתוקף החוק למניעת הסתננות (יוני – ספטמבר 2012)
20	מידע כללי על ניצולי העינויים
20	מחנות העינויים בסיני
20	על אודות הפרוטוקולים של בית הדין
21	מצבם הנוכחי של ניצולי העינויים והעבדות
22	המלצות לרשויות בישראל
23	נספח א': 14 עדויות של ניצולי עבדות ועינויים מתוך 30 הפרוטוקולים שנסקרו
28	נספח ב': דוגמת פרוטוקול שימוע בבית הדין לביקורת משמורת

ברחתי מאריתריאה לפני שבעה חודשים, כדי להימנע משירות צבאי. התכוונתי למצוא מקלט בסודאן, אבל כאשר הגעתי לסודאן, לאחר שחציתי את הגבול ברגל, עם אריתראים נוספים, הגיעו בדואים ברכב וחטפו אותנו. כמה מאתנו הצליחו לברוח, אבל אני הייתי בין אלה שהם הצליחו לחטוף. הם נעלו אותנו בבית קטן בקאסאלה, והיכו אותנו מדי יום באמצעות מקל. הם איימו עלי ש"אם לא תשלמי לנו 35,000 דולר, תהפכי לאישה שלנו". נתתי להם מספר טלפון של בני משפחתי, אבל אלה אמרו לבדואים שאין להם אפשרות לגייס סכום כזה. הייתי נעולה שם בחדר חשוך במשך ארבעה חודשים. גיליתי שאני בהריון. קיבלנו מעט מאד מזון, והוכיתי ללא הרף. הפלתי את העובר. לקח לבני משפחתי חודשים ארוכים לגייס את סכום הכסף המבוקש, ואז נלקחתי עם האחרים לסיני. שם הם דרשו 3,400 דולר נוספים. עברו שלושה חודשים לפני שמשפחתי הצליחה לגייס את הסכום הנוסף. שוחררנו ליד הגבול הישראלי, עם קבוצה של 30 אריתראים. המצרים ירו עלינו בדרך. כמה מאתנו נבהלו וחזרו לצד המצרי. הגענו לגדר הענקית החדשה בגבול הישראלי, ולא יכולנו לחצות אותה. חיכינו שם בשמש ימים ארוכים, בלי אוכל או מים. בצד השני היו חיילים ישראלים, שחזרו ואמרו לנו לחזור על עקבותינו. היו בינינו כמה ילדים שלא יכלו לסבול יותר וניסו לחזור. החיילים המצרים צעקו להם "אינכם יכולים לחזור, אלא אם תביאו איתכם נשים מהקבוצה". סירבנו לחזור, היות שידענו מדוע הם רוצים בנו.

בסופו של דבר, החיילים הישראלים באו לצד שלנו, הכריחו רבים מאתנו ללכת לחיילים המצרים, והכניסו את הנשים. היה להם קל לדחוף את האנשים חזרה, היות שהם היו מורעבים וחלשים מדי מכדי להתנגד. בכלא בו אנחנו נמצאות כעת, מתייחסים אלינו יפה. אישה מנציבות הפליטים של האו"ם הגיעה ואמרה לנו שנוכל לבקש מקלט. נפגשתי עם שופט ומתורגמנית מטיגרינית בשם פרואיני. היא שאלה אם אני מסכימה לחזור לאריתריאה ואמרה לי "את תהיי בכלא הזה שלוש שנים. לא שמעת על כך?" אמרתי לה שאם אחזור, אכלא בגלל שנמלטתי מהשירות הצבאי, אבל היא לא ענתה. השופט אמר שעד שימצאו פתרון, אשאר בכלא.

עדותה של ג. אישה אריתראית בת 21, כפי שנמסרה לפעילי מוקד סיוע לעובדים זרים, ספטמבר 2012

דו"ח זה מבקש להציג את תוצאותיה של מדיניות ממשלת ישראל כלפי מבקשי מקלט, כאשר מדובר בניצולי סחר, עבדות ועינויים המגיעים לישראל ממדבר סיני. ניצולים כמו ג' שעדותה מופיעה לעיל.

המדיניות הישראלית והפעולות הננקטות כלפי מבקשי המקלט, אינן תואמות לאמנות זכויות אדם בינלאומיות, שמדינת ישראל חתמה ואשררה, ובראשן חובת אי ההחזרה של אדם למקום בו חייו או חירותו יהיו בסכנה, בהתאם לאמנה הבינלאומית בדבר מעמדם של פליטים (אמנת הפליטים), כמו גם האמנה הבינלאומית נגד עינויים וצורות אחרות של יחס או ענישה אכזרית בלתי אנושית ומשפילה (CAT), האמנה הבינלאומית בדבר ביעורן של כל הצורות של אפליה גזעית (ICERD), האמנה הבינלאומית לזכויות אזרחיות ומדיניות (ICCPR). זכותה של מדינת ישראל לאבטח את גבולותיה ולהסדיר כניסתם של זרים לשטחה, אולם המדיניות שלה כלפי מבקשי המקלט אינה עומדת בסטנדרטים בינלאומיים.

כל מבקשי המקלט שנכנסו לישראל מאז יוני 2012 כלואים בתנאים קשים, והסיכויים לשחרורם קטנים. מדיניות זו, שפוגעת בזכויות הניתנות למבקשי מקלט על פי אמנת הפליטים, יוצרת תחושות של חוסר תקווה וחוסר אונים בקרב מבקשי המקלט העצורים. ההשפעות של מעצר ממושך הן הרסניות, במיוחד עבור ניצולי עינויים. דו"ח זה מתמקד בקבוצה הפגיעה ביותר המושפעת מיישומה של החוק החדש למניעת הסתננות, וחידוש מדיניות ה"החזרה החמה", המונעת כניסתם של מבקשי מקלט לגבולות ישראל.

בהתבסס על מספר אינדיקטורים, ארגוני זכויות האדם מעריכים שמספר ניצולי העינויים בקרב מבקשי המקלט המגיעים לישראל גדל במהלך 2012. התנהלות הרשויות בחודשים האחרונים מביאה לכך שכמעט אך ורק ניצולי עינויים קשים מצליחים להיכנס לישראל. לפי הנתונים הסטטיסטיים של הארגונים, בין 5,000 ל- 7,000 ניצולי עינויים חיים ביום בישראל ללא כל סיוע או זכויות סוציאליות. דו"ח שפורסם לאחרונה על ידי ארגון EIPA (יועצי מדיניות חיצוניים לפרלמנט האירופי) ואונ' טילבורג ההולנדית, מעריך שיותר מ- 4,000 מבקשי מקלט לא שרדו, ומתו במדבר במשך חמש השנים האחרונות.¹

דו"ח זה מציג את מדיניותה של ישראל כלפי ניצולי עינויים, ואת השירותים המוצעים להם לאחר כניסתם לישראל. הדו"ח מתבסס על הידע שנרכש על ידי מוקד סיוע לעובדים זרים, על ידי דופאים לזכויות אדם (דל"א), ועל ידי בדיקה של 30 פרוטוקולים של דיוני בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין (בית הדין), בעניינם של מבקשי המקלט שגילו לבית הדין את העובדה כי הם ניצולי עינויים.

אוזלת ידן של רשויות מדינת ישראל בזיהוי וטיפול בניצולי עינויים משתקפת היטב בהשוואה בין מספר ניצולות העינויים שזוהו וטופלו על ידי ארגון דופאים לזכויות אדם לבין מספרן של אלו שזוהו וטופלו על ידי רשויות מדינת ישראל: במהלך שנת 2011, בעוד 54 נשים התלוננו בפני הרשויות הישראליות בכלא על תקיפה מינית שעברו, ומתוכן 23 זכו בטיפול גניקולוגי, דופאים

¹ מתבסס על רשימות שנמצאו בחדרי מתים ובמדבר, כפי שפורסמו בדו"ח "סחר בבני האדם בסיני" מאת by 26, EIPA & Tilburg University, Brussels, Mirjam van Reisen, Meron Estefanos and Conny Rijken, בספטמבר 2012:

http://www.eipa.be/wcm/dmdocuments/publications/report_Human_Trafficking_in_the_Sinai_20120927.pdf

לזכויות אדם הפנו 1,585 נשים (רובן מבקשות מקלט מאפריקה) לגינקולוגים וסייעו בביצוע 21 הפלות.²

מתוך 1543 מבקשי המקלט שנכנסו לישראל בחודשים יוני – ספטמבר, נראה שרק 30 פרוטוקולים של ניצוליי עינויים הכלואים על פי החוק למניעת הסתננות הופנו על ידי דיני בית הדין לבחינת הרשויות על מנת לבדוק אם מדובר בקורבנות עבדות הזכאים לזכויות על פי החוק הישראלי. יש להניח שמספר ניצולי העינויים שהגיעו לישראל גבוה בהרבה מהמספר שמשתקף בפרוטוקולי בית הדין. ניצולים רבים, במיוחד קורבנות אונס, אינם ששים לחשוף את מה שעבר עליהם בסיני, ואין להם מוטיבציה לעשות כן, מאחר שהם אינם מודעים לעובדה כי הכרה בהם כקורבנות עבדות, עשויה להביא לשחרורם מהכלא. כפי שנראה, אופי דיוני בית הדין עלול להוות גורם הרתעה נוסף המונע ממבקשי מקלט מלפרט את הקורות אותם במדבר.

הדו"ח מסתיים ב 14 מתוך 30 העדויות שנמסרו לבית הדין במחנה המעצר סהרונים, על ידי ניצולי עינויים שהגיעו לישראל בין יוני לספטמבר 2012. 30 הניצולים הללו זכו באמון דיני בית הדין שמצאו לנכון להעבירם לבדיקת משטרת ישראל והמחלקה לסיוע משפטי במשרד המשפטים על מנת לברר אם הנם גם קורבנות עבדות הזכאים לזכויות מסוימות שתפורטנה בהמשך.

הממצאים העיקריים מתוך 30 הפרוטוקולים של ניצולי עינויים:

- ❖ 100% מהניצולים הם מאריתריאה;
- ❖ ב- 30% מהפרוטוקולים, בית הדין ציין כי סימנים נראים לעין של עינויים נמצאו על גופם של הניצולים (תשע מתוך 30);
- ❖ שישה (ארבע נשים ושני גברים) הוכרו כקורבנות עבדות, אבל רק גבר אחד הועבר למקלט לקורבנות סחר בבני אדם. ארבע הנשים וגבר נוסף ממתנים מזה חודשים להעברה למקלט;
- ❖ 60% מהניצולים הן נשים (22 מתוך 30);
- ❖ יותר ממחצית מהנשים הצהירו בגלוי שנאנסו (18 מתוך 30);
- ❖ הניצולים הוחזקו כבני ערובה במחנות העינויים בממוצע 140 יום;
- ❖ הם שילמו ממוצע של 33,660 דולר לאדם ככופר;
- ❖ 50% מהמרואיינים זוהו על ידי בית הדין, וכולם על ידי אותו דיין, כמי שנחטפו לסיני ונשלחו לישראל בניגוד לרצונם (14 מתוך 30).

² המספר משקף את מספר כל ההפניות לרופאי נשים שניתנו במהלך שנת 2011 ע"י המרפאה הפתוחה של רל"א, שרוב המטופלים בה הם מאריתריאה וסודאן.

מידע כללי על מבקשי מקלט אפריקנים בישראל

בשנים האחרונות נרשמה בישראל עלייה חדה במספר מבקשי המקלט החדשים. בסוף יוני 2012, התגוררו בישראל כ- 57,193 מבקשי מקלט, שארצות המוצא שלהם הן בעיקר סודאן (15,210 אנשים - 25.91%) ואריתריאה (35,895 אנשים - 63%).³ הכניסה לישראל מתבצעת דרך מדבר סיני והגבול המצרי. מאז יוני 2012 מספר מבקשי המקלט החדשים פחת באופן משמעותי: ביוני – 938, ביולי – 268, באוגוסט – 199 ובספטמבר – 138.⁴

הן נציבות הפליטים של האו"ם והן אמנסטי אינטרנשיונל, דיווחו על הפרות חמורות של זכויות אדם בסודאן ובאריתריאה והמליצו כי מבקשי מקלט לא יגורשו אליהן. מבקשי מקלט משתי המדינות נהנים מהגנה ברוב המדינות בעולם המפותח. סודאן, כולל דרפור ודרום קורדופן, מוגדרת כמדינה עוינת לישראל, הן על-ידי ממשלת סודאן והן על-ידי ממשלת ישראל.

החוק למניעת הסתננות

"מעצר הוא אמצעי יוצא מן כלל והוא יכול להיות מוצדק רק למטרה לגיטימית" (נציבות הפליטים של האו"ם, 2012)⁵

ב- 18 בינואר, 2012, נכנס לתוקף תיקון לחוק למניעת הסתננות, אשר מטיל עונשים חמורים על אפריקנים המבקשים מקלט בישראל. החוק עבר בקריאה השנייה ושלישית במליאת הכנסת ברוב גדול (37-8), לאחר דיון סוער.

על פי החוק, מבקשי מקלט מוחזקים במשך שלוש שנים במעצר ללא משפט מבלי שיועלו נגדם האשמות כלשהן. מבקשי מקלט ממדינות עוינות, כמו סודאן, מוחזקים במעצר בלתי מוגבל, למרות שלא הורשעו בעבירה. קטינים ללא ליווי, עשויים להשתחרר בהוראת בית הדין, אך קטינים המגיעים עם בני משפחה, ביניהם תינוקות, נכלאים עם אמותיהם. תיקון זה הוצג על ידי הממשלה, שנטרלה ניסיונות חוזרים ונשנים של חברי כנסת מהאופוזיציה למתן את ההוראות הדרקוניות של החוק.

על פי החוק, ממונה ביקורת הגבולות רשאי לשחרר "מסתנן" אם הוא ביקש מקלט או מעמד חוקי, ותשובה שבקשתו נבחנת לא התקבלה בתוך שלושה חודשים. ממונה ביקורת הגבולות רשאי גם לשחרר "מסתנן" אם תשעה חודשים עברו מאז שביקש מקלט או מעמד חוקי ולא התקבלה תשובה על ידי היחידה הרלוונטית ברשות ההגירה.

למרות השיעור הנמוך מאוד של הכרה בפליטים בישראל, ולמרות הרטוריקה הישראלית הרשמית המתארת את מבקשי המקלט כ"מסתנני עבודה", ממשלת ישראל אינה מגרשת את רוב האפריקנים הנכנסים לישראל, מתוך הכרה או לפחות עמידה בהנחיות של נציבות האו"ם לפליטים האוסרות את גירושם של אריתריאים, קונגולזים וסומלים בחזרה לארצותיהם וכן על גירושם של סודאנים מישראל משום העוינות שבין המדינות.

³ אתר משרד הפנים:

<http://www.piba.gov.il/PublicationAndTender/ForeignWorkersStat/Documents/%D7%90%D7%95%D7%92%D7%95%D7%A1%D7%98%202012%20-%D7%A0%D7%AA%D7%95%D7%A0%D7%99%20%D7%99%D7%95%D7%A0%D7%99.pdf>

⁴ אורי בינדר: "מאז תחילת החודש: רק 3 מסתננים הגיעו ארצה" אתר NRG מעריב 10/10/2012:

<http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/407/711.html>

⁵ Guidelines on the applicable criteria and standards relating to the detention of asylum seekers and alternatives to detention, UNHCR, September 2012. Guideline 4.1:

<http://www.unhcr.org/505b10ee9.html>

התיקון לחוק מהווה את אבן הפינה לשורה של צעדים נגד מבקשי מקלט שתוכננו ובוצעו על ידי ממשלת ישראל. צעדים אחרים כוללים גדר שבנייתה מסתיימת בימים אלו לאורך הגבול עם מצרים, שעלותה למשלם מסים 1.35 מיליארד שקל (360 מיליון דולרים),⁶ בניית מחנה מעצר, שיאכלס אלפי מבקשי מקלט והפעלתו תעלה מיליארדי שקלים בשנה, וכן צעדי אכיפה כנגד מעסיקים של מבקשי מקלט. אמצעים יקרים אלה ממומנים בחלקם על ידי קיצוץ רוחבי של 2% בתקציב כל משרדי הממשלה.

פליס סודאני, ניצול מחנות העינויים, תל אביב, 2/2012

היועץ המשפטי של הכנסת, אייל יינן, הביע את התנגדותו לחוק, וקבע כי החוק אינו עומד ב"אמות מידה חוקתיות מינימאליות". החוק למניעת ההסתננות נחקק במקור בשנת 1954 כחלק מהתקנות לשעת החירום של ישראל, על-מנת להתמודד עם התופעה של מסתננים פלסטינים חמושים שנכנסו לישראל כדי לבצע פעולות חבלה. החוק משנת 1954 הגדיר כפלילית כניסתם של "מסתננים" ממדינות ערביות, בין אם הם חמושים אם לאו, וקבע עונש של חמש שנתי מאסר על עבירה זו. יישומו של החוק היה

קשור ל"מצב החירום" (אשר היה בתוקף בישראל מאז מלחמת עצמאות), אבל התיקון לחוק, מנתק את יישומו של החוק ממצב החירום. משמעות הדבר היא, כי גם אם תוקפו של מצב החירום יוסר במועד מסוים, החוק יישאר בתוקפו. בהתנגדותו לחוק, ציין יינן כי שימוש בחוק משנת 1954 כדי להתמודד עם זרם מבקשי המקלט מאפריקה שנכנסו לישראל, "מציב בעיות משפטיות קשות" וכן ש"אי אפשר להשאיר אנשים בלי גבול במעצר".⁷

לפי דברי ההסבר לתיקון לחוק, מטרתן של תקופות המעצר הארוכות עד בלתי מוגבלות, היא הרתעה: "הציפייה היא כי משך ההחזקה במשמורת יביא לבלימת תופעת ההסתננות, או למצער יצמצם את ממדיה".⁸

בעבר סוכלו ניסיונות להעביר חוק זה (שנוסח לראשונה ב-2006) בשל תגובה ציבורית קשה. עם זאת, לאחר שנים של הסתה שיטתית נגד מבקשי המקלט על ידי פקיד ממשלת ישראל וחברי כנסת שלה, הציבור הישראלי ברובו רואה במבקשי המקלט מהגרים בלתי חוקיים, שאינם ראויים לאהדה.⁹

⁶ "גדר הכסף: מי מרוויח מהקמת הגדר בגבול המצרי במיליארד שקל", שוקי שדה, דה-מרקר 12.11.2011:

<http://www.themarker.com/markerweek/1.1562931>

⁷ פרוטוקול דיון וועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת, 13.12.2012, עמוד 5:

www.knesset.gov.il/protocols/data/rtf/pnim/2011-12-13.rtf

⁸ לנוסח החוק למניעת ההסתננות באתר משרד המשפטים:

<http://www.justice.gov.il/NR/rdonlyres/F7844F16-FEA5-4863-9070-763F957D1AE1/26847/577.pdf>

⁹ עוד על הסתה נגד מבקשי מקלט, ראה "סרטן בגוף שלנו", אליזבט צורקוב, מוקד סיוע לעובדים זרים יוני 2012:

<http://hotline.org.il/hebrew/pdf/IncitementAndHateCrimesReport.pdf>

יישומו של החוק למניעת הסתננות

כאמור לעיל, על פי החוק, ממונה ביקורת גבולות רשאי לשחרר "מסתנן", אם זה ביקש מקלט או מעמד חוקי, ותשובה שבקשתו נבחנת לא התקבלה תוך שלושה חודשים, או אם תשובה סופית לבקשתו לא התקבלה בתוך תשעה חודשים.

אולם, על פי מידע שנאסף על ידי מוקד סיוע לעובדים זרים בבתי הכלא, סעיפים אלה של החוק אינם נושאים בשורה למבקשי המקלט מאפריקה. מערכת המקלט בישראל אינה מתפקדת: מאז חתימתה על אמנת הפליטים של האו"ם בשנת 1951, ישראל הכירה רק ב- 157 מבקשי מקלט כפליטים על פי האמנה.¹⁰ ישראל סירבה לבדוק בקשות מקלט של סודאנים ואריתראים, למרות שיש ביניהם החיים בישראל במשך כשני עשורים. השיעור הממוצע של הכרה במבקשי מקלט מאריתריאה בעולם הוא 84.5%, והשיעור הממוצע של הכרה בסודאנים הוא 74.4%.¹¹ כלומר, קיימת סבירות גבוהה שאילו הבקשות היו נבחנות כראוי ובהגנות, ניתן היה למצוא שיעור הכרה דומה גם בישראל.¹²

נציגי משרד פנים הצהירו בהזדמנויות שונות כי בעת מעצר "מסתננים" לפי החוק למניעת הסתננות, הם מתחילים לבדוק בקשות מקלט של העצורים. עם זאת, מבקשי מקלט העצורים זה חודשים ארוכים במחנות המעצר סהרונים, שדות וקציעות ממשיכים לדווח לפעילים של מוקד סיוע לעובדים זרים שמבקרים אותם מידי שבוע, שלא עומדים לרשותם כל אמצעים לבקשת מקלט מדיני. גם כאשר הם מצליחים לקבל מידע על זכותם לבקש מקלט מדיני (לא ממשרד פנים או מבית הדין, אלא מנציגי נציבות הפליטים של האו"ם או פעילי מוקד סיוע לעובדים זרים), מבקשי המקלט מדווחים כי אין מי שיקבל את הבקשות שלהם.

בדיון שנערך בוועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת ב- 15 באוקטובר 2012, עימתה מחברת ד"ח זה את היועץ המשפטי של רשות האוכלוסין וההגירה ומעברי הגבול, עם עדויותיהם של מבקשי המקלט, העצורים במחנה המעצר סהרונים שהצהירו, כי גם לאחר שהם מגלים כי זכותם לבקש מקלט מדיני, אף אחד במחנה, אינו ערוך לקבל את בקשת המקלט שלהם. עו"ד דניאל סלומון, היועץ המשפטי, ענה כי טענות אלה אינן נכונות וכי הרשות כבר קיבלה "כמה עשרות" של בקשות מקלט של "מסתננים" שנעצרו לפי החוק למניעת הסתננות.

לפי מידע שנמסר על ידי רשות האוכלוסין וההגירה ומעברי הגבול לתקשורת, מאז שהחלו ליישם את החוק למניעת הסתננות ביוני, ועד סוף ספטמבר, נכנסו לישראל 1,543 "מסתננים".¹³ משמעות הדבר היא כי גם אם המידע המשווער שנמסר על ידי היועץ המשפטי הוא נכון, רק "כמה עשרות" מתוך 1,543 מבקשי מקלט, הצליחו למצוא דרך להגיש בכלא בקשה לקבלת מקלט מדיני. יתכן שהיועץ מתייחס ל- 40 בקשות שהוגשו על ידי פעילי מוקד סיוע לעובדים זרים, שהצליחו להיפגש עם מבקשי מקלט שאך זה הגיעו לסהרונים, קציעות, שדות, אשל, האלה וגבעון ולהגיש בשמם בקשות מקלט ממשרדי המוקד.

לדברי גורמים ממשלתיים, עד סוף נובמבר 2012, יהיו מוכנים 9,000 מקומות בבתי כלא לעצורים לפי החוק למניעת הסתננות.

¹⁰ על-פי מידע שנאסף מהודעות משרד הפנים לבית המשפט ולתקשורת במועדים שונים
¹¹ <http://www.unhcr.org/globaltrends/2011-GlobalTrends->; UNHCR 2011 statistic report, June 18, 2012
annex-tables.zip

¹² עוד על מערכת המקלט המדיני בישראל בדו"ח שנכתב על ידי עו"ד יונתן ברמן, "עד שייאטם לבנו", מוקד סיוע לעובדים זרים, מרץ 2012: http://hotline.org.il/hebrew/pdf/asylum_procedures_2012_heb.pdf

¹³ אורי בינדר: "מאז תחילת החודש: רק 3 מסתננים הגיעו ארצה" אתר NRG מעריב 10/10/2012: <http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/407/711.html>

סחר בבני אדם, עינויים, אונס וכליאתם של מבקשי המקלט בסיני

מאז שנת 2009, כלאו מבריחים בסיני אלפי מבקשי מקלט שהיו בדרכם לישראל, בתנאים קשים, הכוללים עינויים אכזריים, תקיפה מינית ואונס, ודרשו סכומים גדלים והולכים של כסף תמורת שחרורם.¹⁴

פליס אריתראי, ניצול מחנות העינויים, 5/2012

עדויותיהם של למעלה מ-1,300¹⁵ ניצולים שנרשמו במרפאה הפתוחה של ארגון רופאים לזכויות אדם ביפו מנובמבר 2010 ועד מאי 2012, גילו כי:

- 91% הועברו מיד ליד, "נמכרו" ו"נקנו" על ידי בין שלוש לשש קבוצות מבריחים שונות
- 11% שילמו סכומי כופר שנעו בין \$4000 ל-\$40,000
- 37% היו עדים לפציעה ו/או מוות של מבקשי מקלט אחרים, בעודם בסיני
- 24% עברו התעללות קשה, פיזית ונפשית¹⁶ על ידי מבריחים
- 29% חוו או היו עדים לירי החיילים המצרים בעודם חוצים את הגבול ממצרים לישראל
- 59% דיווחו על מחסור חריף באוכל ; 53% דיווחו על מניעת גישה למים¹⁷
- 10% הוחזקו במחנה העינויים למשך יותר מ- 60 ימים ועד 301 ימים
- 7.2% נחטפו ממחנות פליטים בסודאן ואתיופיה והובאו לסיני ולישראל מבלי שהתכוונו לכך
- 8.3% ספגו איומים בהוצאה להורג מצד המבריחים
- 2.9% עונו גם באמצעות הלם חשמלי
- 2.6% עונו גם באמצעות צריבת גופם באש או באמצעות ברזל מלובן
- 3.8% ספגו איומי קצירת אבריהם להשתלה
- 1.6% נתלו באוויר מגפיהם

הפרת עקרון אי ההחזרה של אדם למקום בו חייו או חירותו יהיו בסכנה¹⁸

הוועדה המנהלת של נציבות האו"ם לפליטים (EXCOM), גוף בו חברות 76 מדינות, ביניהן ישראל, קבע כי פליטים ומבקשי מקלט עוברים ממדינה למדינה, מותר להחזירם רק במידה שיהיו מוגנים מפני גירוש למדינת המוצא שלהם, ונהנים מזכויות אדם בסיסיות עד למציאת פתרון ממש.¹⁹

בדיון שנערך במשרדו של היועץ המשפטי לממשלה במרץ 2006, חיווה היועץ המשפטי את דעתו, לפיה גירוש של אדם אשר נתפס בתחום ישראל בסמיכות של זמן ומקום לחציית הגבול, "אינה

¹⁴ על-פי הערכות של ארגוני זכויות האדם: מוקד סיוע לעובדים זרים ורופאים לזכויות אדם.

¹⁵ מתוך 1,300 עדויות, רב הנתונים מבוססים על ניתוח עדויות של 890 אריתראים ואתיופים (511 גברים ו 469 נשים) בין נובמבר 2010 למאי 2012.

¹⁶ מכות, הצלפה, שריפה / צריבה, הלם חשמלי, קבורה בחול / אדמה, תלייה באוויר מהגפיים, חשיפה לשמש, התעללות מינית, איום בהוצאת להורג, ירי, איומים בקצירת איברים להשתלה.

¹⁷ מבוסס על עדויותיהם של 1142 אריתראים, סודאנים ואתיופים

¹⁸ להרחבה על עקרון אי ההחזרה, ראו "עקרון איסור הגירוש", הפורום לזכויות פליטים, יוני 2008.

http://www.hotline.org.il/hebrew/pdf/Paper_Non_Refoulement_061508_Heb.pdf

¹⁹ UNHCR ExCom Conclusion No. 58 (XL) – 1989, Problem of refugees and asylum-seekers who move in an irregular manner from a country in which they had already found protection, paragraph (f)

בגדר גירוש אלא היא מניעת כניסה". כיוון שכך, גרס היועץ, אין מניעה לגרש מתחום ישראל אדם כזה, ללא כל הליך משפטי.²⁰

גישה זו עומדת בניגוד למשפט הבינלאומי הקובע כי עקרון איסור הגירוש חל גם בגבולה של המדינה. לו היו מדינות רשאיות לדחות מבקשי מקלט על הסף, הייתה אמנת הפליטים הופכת, עד מהרה, לאות מתה. הוועדה המנהלת של נציבות האו"ם לפליטים קבעה בהחלטתה המנחה משנת 1977 כי היא:

"שבה ומאשרת את החשיבות היסודית של קיום עקרון איסור הגירוש, הן בגבול והן בתחום שטחה של המדינה, לגבי אנשים שעלולים להיות חשופים לרדיפה אם יוחזרו לארץ מוצאם, בלי קשר לשאלה האם הוכרו פורמאלית כפליטים או לא".²¹

עד אוקטובר 2010, דיווחו מקורות ישראלים רשמיים על החזרתם בכוח של לפחות 701 מבקשי מקלט שנעצרו בגבול עם מצרים, זאת בניגוד לעקרון אי-החזרה. 701 ההחזרות הכפויות עליהן דווח, התרחשו עד סוף 2010, והרוב המכריע של המגורשים היו אזרחים מאריתריאה, שמאוחר יותר גורשו למולדתם.²² ההחזרות הכפויות נערכו כהליך "החזרה מתואמת" (ידועה בכינוי 'החזרה חמה'), ותוך הפרה ברורה של עקרון אי-ההחזרה של המשפט הבינלאומי, האוסר על גירוש של אדם למקום בו הוא צפוי לסבול מרדיפות, עינויים או יחס אכזרי, בלתי אנושי ומשפיל. עקרון אי-ההחזרה מעוגן בסעיף 33 לאמנת הפליטים, והפך לעיקרון מנהגי של המשפט הבינלאומי, המחייב את כל המדינות, בין אם התחייבו לאמנה אם לאו.

החזרת מבקשי מקלט למצרים מהווה הפרה של עיקרון זה, מאז שממשלת מצרים גירשה שוב ושוב מבקשי מקלט סודאנים ואריתראים למדינות מוצאם, בהן חייהם או חירותם עלולים להיות בסכנה. באוגוסט ובנובמבר 2011, אמנסטי אינטרנשיונל תיעד שני גירושים של מבקשי מקלט ממצרים למולדתם, אריתריאה.²³

גם בית המשפט העליון קבע כי ישראל מחויבת לפעול לפי עקרון אי-ההחזרה, בהתבסס על חוק היסוד: כבוד אדם וחירותו, המעגן את הזכות לחיים. נציגי המדינה הצהירו בפני בית המשפט כי ישראל מחויבת לשמירה על העיקרון. עתירה שהוגשה על ידי ארגוני זכויות אדם בשנת 2007 נדחתה בחודש יולי 2011, לאחר שהמדינה הצהירה בפני בית המשפט העליון כי "החזרה חמה" לא תתקיים עוד.

נשיאת בית המשפט העליון בייש כתבה בהחלטה, "...אנו מניחים כי אם וככל שיוחלט על חידוש מדיניות ההחזרה למצרים ובהתאמה על חידוש הנוהל, הדבר יעשה בהתאם לסטנדרטים המקובלים במשפט הבינלאומי ותוך מתן ערובות מתאימות שיבטיחו במידת וודאות גבוהה את שלומם של המוחזרים".²⁴

כמו כן, המדינה הצהירה בבית המשפט שההליך יחודש רק לאחר קבלת נוהל כתוב שיאשר על ידי היועצים המשפטיים של צה"ל.

²⁰ פרוטוקול הדיון אצל היועץ המשפטי לממשלה מיום 16/3/2006 הוגש לבג"צ ע"י העותרים כנספח ע/4 לעתירה בבג"צ 7302/07 אשר תקפה את נוהל ההחזרה החמה הנזכר בפרוטוקול.

²¹ UNHCR, EXCOM conclusion, Non-Refoulement, (No.6 (XXVIII)-1977)

²² הסטיטיסטיקה נמסרה על ידי סגן שר ביטחון, מתן וילנאי, בתגובה לשאלתא מס' 823 של ח"כ דב חנין ב-31 באוקטובר, 2010.

²³ Amnesty International, Eritreans in Egypt at Risk of Forcible Return, November 2011: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/MDE12/055/2011/en/cec4b066-efdd-4df1-be69-61ca5f866445/mde120552011en.pdf>

²⁴ פסק דין בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק, תיק 7302/07 (7/7/2011):

<http://elyon1.court.gov.il/files/07/020/073/n32/07073020.n32.htm>

עדויות ותצהירים של חיילי צה"ל, מצביעים על כך שהמדינה ממשיכה לגרש מבקשי מקלט למצרים, כשישה חודשים לאחר הצהרתה לבית המשפט העליון, הובילו לחקירה של המשטרה צבאית.

נראה כי בין אוגוסט 2011 ליוני 2012, המדינה הפסיקה לגרש מבקשי מקלט בחזרה למצרים. מאז חודש יוני 2012, ארגוני זכויות אדם מקבלים מידע מחיילים המשרתים בגבול, כמו גם ממבקשי מקלט ובני משפחותיהם, המצביע על כך שצה"ל חידש את הנוהג של גירוש מבקשי מקלט למצרים, בניגוד להצהרת המדינה לבית המשפט העליון בנוגע ל"החזרה חמה".

החזרה למצרים של ניצולי עינויים ועבדות (יוני - אוקטובר 2012)

במהלך החודשים האחרונים, ארבעה חיילים דיווחו על אירועים שונים של גירוש מבקשי מקלט בחזרה למצרים. מספר מבקשי מקלט אריתראים שחיים בישראל ובאירופה, דיווחו שקרובי משפחה שלהם התקשרו אליהם מבתי כלא במצרים, וסיפרו להם שהם גורשו מישראל בחזרה למצרים. מהעדויות עולה שגם ניצולי מחנות העינויים בסיני, גורשו על ידי צה"ל.

הארגונים החתומים על דו"ח זה, מוקד סיוע לעובדים זרים ורופאים לזכויות אדם, יחד עם ארגון זכויות האדם הבינלאומי Human Rights Watch, מנו בדו"ח משותף לפחות שמונה אירועים שונים בחודשים האחרונים, במהלכם דחפו חיילי צה"ל בחזרה לידי המצרים קבוצות של מבקשי מקלט מאריתריאה, רובם, ככל הנראה, ניצולי מחנות העינויים.²⁵

מבקש מקלט שחי בישראל, קיבל שיחת טלפון מאחותו שהייתה חלק מקבוצה של 70 מבקשי מקלט מאריתריאה, שגורשו חזרה למצרים. הקבוצה שוחררה מאחד ממחנה העינויים בסיני, לאחר שכל אחד ממבקשי המקלט שילם עשרות אלפי דולרים ככופר. אילו עניינם היה נבדק, יתכן שחלקם עשויים היו להיות מוכרים כקורבנות עבדות לפי החוק הישראלי. ארבעה מבקשי מקלט מקבוצה זו, הצליחו להימלט ולהיכנס לישראל וכעת עצורים במחנה המעצר סהרונים, לפי החוק למניעת הסתננות. אחותו של מבקש המקלט, הייתה בין אלה שהצליחו להימלט.

מבקשי מקלט נוספים בישראל נמצאים בקשר טלפוני עם קבוצה של נשים וילדים, שהארגונים סבורים שגורשו מישראל, באותה קבוצה. נשים וילדים אלה מוחזקים בתחנת משטרה בצפון סיני. הם מדווחים כי הם מוחזקים בתנאים קשים וחלקם עברו התעללות מינית על ידי הסוהרים.

אריתריאים בישראל דיווחו לארגונים על כ-86 אנשים (שש נשים, 80 גברים ומספר לא ברור של קטינים לא מלווים) שנעלמו, אחרי שקרוביהם שילמו דמי כופר משמעותיים תמורת שחרורם ממחנות העינויים בסיני, שם הוחזקו במשך תקופה ארוכה. לא ברור אם אנשים אלה הוחזרו בכוח על ידי צה"ל למצרים, נתפסו על ידי מצרים לפני שחצו את הגבול וכעת עצורים במצרים ללא גישה לטלפון, או אולי נרצחו בידי המבריחים ב"תאונת עינויים", כפי שקורה לעתים קרובות.

ב-11 ביולי 2012, עו"ד ענת בן דור ועו"ד אסף וייצן פנו לפרקליט הצבאי הראשי, וביקשו לבדוק האם הממשלה חידשה את מדיניות "ההחזרה המתואמת", למרות ההבטחה לא לעשות זאת ללא הודעה בכתב. ב-25 ביולי התקבלה תשובה מהפרקליט הראשי של פיקוד הדרום, אשר התעלמה מעדויותיהם של החיילים על כך שצה"ל מחזיק את מבקשי המקלט על אדמת מצרים, לפעמים במשך ימים, עד שהחיילים המצריים מגיעים לאסוף אותם. לדברי פרקליט פיקוד הדרום, היות שמבקשי המקלט היו על אדמה מצרית, הם לא "הוחזרו". לדבריו, ההתחייבויות הבינלאומיות תקפות רק כאשר מבקשי המקלט הם בשטח ישראל ולא כאשר הם בצדו השני של הגבול.

²⁵ ישראל: דרכם של מבקשי מקלט נחסמת בגבול 28.10.2012: <http://www.hrw.org/he/news/2012/10/28>

ב-6 באוגוסט 2012 דיווחה סוכנות הידיעות AP כי צה"ל נכנס לשטח מצרי, עצר מבקשי מקלט בעודם עושים דרכם אל הגבול בין ישראל למצרים, והעביר אותם לידי שירותי הביטחון המצריים.²⁶

ב-4 בספטמבר 2012, דיווחה התקשורת הישראלית כי צה"ל מונע כניסתם של 21 מבקשי מקלט מאריתריאה שהיו לכודים בין הגדרות בשטח ישראל, סמוך לגבול המצרי במשך חמישה ימים.²⁷

החיילים הצטוו לתת למבקשי המקלט "כמה שפחות מים" ולא לתת להם מזון. ב-6 בספטמבר 2012 הוגשה עתירה לבית המשפט העליון, בדרישה שמבקשי המקלט יוכנסו לישראל. בית המשפט

העליון דן בנושא והעניק למדינה ארכה של יומיים לפני שתציג את עמדתה. באותו יום, הגיעו לגבול משלחת של רופאים מעמותת *דופאים לזכויות אדם* וח"כ דב חנין, כדי לפגוש את הקבוצה. כניסתה של משלחת הרופאים לאזור נאסרה. צה"ל הפר את חסינותו הפרלמנטאית של ח"כ חנין, ומנע ממנו לגשת לקבוצה עד לשעות הערב המאוחרות, לאחר שהפתרון יושם: צה"ל גירש באלמות 18 אנשים מהקבוצה, ביניהם מספר קטינים, שהיו חלשים מכדי להתנגד, לאחר שבמשך שלושה ימים לא אכלו ושתו מעט מאוד מים.²⁸ צה"ל התיר את כניסתן של שתי הנשים וקטין שנראה היה שמצבו קשה במיוחד, והם נלקחו למחנה המעצר סהרונים. עוד באותו הלילה, דיווחו חיילי מילואים של צה"ל לארגוני זכויות האדם, שחבריהם אפשרו לשמונה סודאנים שהגיעו לגבול להיכנס לישראל.

חיילי צה"ל שרואיינו על ידי עיתון "ידיעות אחרונות", תיארו מדיניות של מניעת כניסת מבקשי מקלט, שימוש בגז מדמיע נגד מבקשי מקלט שנלכדו בין גדרות הגבול בשטח ישראל, שימוש ברימוני הלם נגדם, ומתן אספקה מעטה של מים ומזון למבקשי מקלט, כדי לעודד אותם לחזור למצרים. חייל מילואים ששירת בגבול אמר לכתב ידיעות: **"נכון שלפעמים לא כל כך נעים לראות אנשים עם חתכים ורזים כמו שלד, אבל הם עלולים לסכן את ביטחון המדינה, ומה שאנחנו עושים חשוב מאוד בעינינו".**²⁹

²⁶ "דיווח: ישראל פעלה בסיני לתפוס מסתננים. דוח של ארגוני זכויות אדם מתאר כיצד חיילי צה"ל תפסו מסתננים בצד המצרי של הגבול והסגירו אותם" NRG מעריב, 10.08.2012:

<http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/394/207.html?hp=1&cat=875&loc=17>

²⁷ כ-20 מהגרים אריתריאים כלואים בשטח שבין ישראל למצרים, גילי כהן, הארץ, 4/9/2012:

<http://www.haaretz.co.il/news/education/1.1816528>

²⁸ "מהגרים מאריתריאה מספרים על אלימות צה"ל בגבול בין ישראל למצרים", טלילה נשר, הארץ, 11/9/2012:

<http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/eritrean-migrants-tell-of-idf-violence-at-israel-egypt-border-1.464325>

²⁹ "מסתנן על הגבול הוברחו באמצעות גז מדמיע", תלם יהב ומתי סיבר, ידיעות אחרונות, 6/9/2012; "חיילים בגבול: אנו גורמים למסתננים לחשוב שיהיה בסדר", תלם יהב, ידיעות אחרונות, 7/9/2012.

ב- 16 בספטמבר 2012 העיתון ג'רוזלם פוסט פרסם ראיון עם חייל מילואים נוסף, שהעיד גם הוא על כך שצה"ל פועל על אדמת מצרים, כדי למנוע ממבקשי מקלט להיכנס.³⁰

ב-9 באוקטובר 2012 ניצול עינויים אריתראי הגיע למשרדי מוקד סיוע לעובדים זרים. הוא סבל מפציעות חמורות ברגליו כתוצאה מכך שהיה אזוק, לאחר שעונה קשות במשך שלושה חודשים. על פי עדותו, הוא הגיע בשבוע לפני כן לגבול עם ישראל, באזור בו אין עדיין גדר, יחד עם שתי נשים, ארבעה גברים וקטין מאריתריאה. רק הוא וגבר נוסף שנשא אותו, היות שכבר לא היה מסוגל ללכת, הוכנסו לישראל ונשלחו לבית החולים סורוקה. האחרים, כולל קטין, נשארו שם מוקפים בחיילי צה"ל, שמנעו את כניסתם. לדברי פעילת זכויות האדם השוודית, מרון אסטפנוס, אחד מהם יצר קשר עם קרוביו ודיווח שגורש מישראל ושהוא כלוא בכלא המצרי. קרוביהם בחו"ל של השאר לא שמעו מהם מאז.³¹

על פי עדויות של חיילים ומבקשי מקלט, בחודשים האחרונים מקרים כאלה הפכו לעניין כמעט יומיומי. קיימים הבדלים במספר הימים שכל קבוצה שרדה ליד גדר הגבול, ובתוצאת ההמתנה הממושכת על גדר הגבול: לעתים כל הקבוצה מוותרת, חוזרת למצרים או נלקחת על ידי חיילים מצריים, לעתים הקבוצה מוכנסת לישראל ונלקחת למחנה הכליאה סהרונים על ידי חיילים רחמנים, ובמקרים אחרים, החיילים בוחרים את מבקשי מקלט הפגיעים ביותר בקרב הקבוצה ומכניסים אותם, תוך גירוש האחרים.

מוקד סיוע לעובדים זרים מקבל כמעט על בסיס יומי, פניות מקרובים ברחבי העולם, ששילמו עשרות אלפי דולרים תמורת שחרור יקיריהם, אולם אלה לא הראו כל סימן חיים, מאז שהמבריחים דיווחו על שחרורם.

כל הדיווחים הללו מבהירים כי בין האנשים שצה"ל מגרש או מונע כניסתם, רבים הם ניצולי מחנות עינויים ועבדות, אשר חלקם זכאים לזכויות מסוימות לא רק על פי החוק הבינלאומי, אלא גם על פי החוק הישראלי.

תנאי כליאה של ניצולי עינויים ועבדות בישראל

"קורבנות של עינויים ואלומות קשה, פיזית, פסיכולוגית או מינית זקוקים גם לתשומת לב מיוחדת ובאופן כללי אינם צריכים להיעצר" (נציבות הפליטים של האו"ם, 2012)³²

מבקשי המקלט ששרדו את מחנות העינויים, לא נורו על ידי חיילים מצרים בגבול, והצליחו להגיע לישראל למרות הגדר החדשה, ולמרות חידוש הגירוש למצרים, נלקחים למחנה הכליאה סהרונים. לאחרונה חלקם מועברים לכלא קציעות הוותיק סמוך ל"סהרונים". במחנה סהרונים, הסמוך למחסום ניצנה על גבול מצרים, הם עצורים באגפים בהם בניינים בני שתי קומות, ובאגפים בהם אוהלי בד. נשים וילדים עצורים באותו אגף, באוהלים.

במחנה הכליאה סהרונים ישנם ארבעה עובדים סוציאליים, מהם אחת דוברת טיגרנית. העובדים הסוציאליים אמורים לספק שירותים פסיכו-סוציאליים ליותר מ-2,000 מבקשי מקלט העצורים כיום, ולכ-9,000 מבקשי מקלט שיהיו עצורים במחנות הכליאה סהרונים, נחל רביב, שדות וקציעות, על פי התוכניות, בסוף נובמבר 2012.

³⁰ "It's the Wild West down there", Jerusalem Post, September 16, 2012.

<http://www.jpost.com/Features/InTheSpotlight/Article.aspx?id=285241>

³¹ "שוב: אריתראים הגיעו לגבול, שני פצועים הוכנסו", דנה ויילר-פולק, אתר וואלה 9/10/2012:

<http://news.walla.co.il/?w=90/2573936>

³² Guidelines on the applicable criteria and standards relating to the detention of asylum seekers and alternatives to detention, UNHCR, September 2012. Guideline 9.2:

<http://www.unhcr.org/505b10ee9.html>

בכל הקשור לגישה לשירותי בריאות, מבקשי מקלט עצורים, כולל קורבנות עינויים, זכאים לאותו טיפול ושירותים אותם מקבלים עצורים אחרים. שירותים בסיסיים מסופקים על ידי שירות בתי הסוהר (שב"ס) במקום, ואילו צרכים מורכבים יותר, הכוללים בדיקות או גישה לרופאים מומחים, מטופלים מחוץ לכלא, בבתי חולים אזרחיים. היות שלרופאים עצמאיים אין גישה לבתי כלא או מתקני מעצר בישראל, ארגוני זכויות האדם מסתמכים על עדויות של עצורים בהווה או בעבר כדי לקבל תמונה ברורה יותר לגבי אלו שירותים ניתנים לעצורים ואלו נמנעים מהם. עדויות שהתקבלו בעבר, העלו שאלות לגבי הגישה של עצורים לטיפול מעקב, במיוחד לאחר ניתוחים.

לשימוש במעצר כחלק מתהליך בחינת מעמד הפליט יש השפעה שלילית ברורה שאינה ניתנת לערעור על מצבם הנפשי והפיזי של מבקשי המקלט. לעתים השפעה זו היא בלתי הפיכה, והנזק שנגרם לבריאותו של מבקש המקלט אינו ניתן לתיקון. בנוסף לחשש מפני אובדן חופש התנועה והזכות למקלט מדיני,³³ במדינות רבות, תנאי החיים בבתי המעצר מהווים בעיה בפני עצמה.

"שדות" - מחנה כליאה לפליטים בנגב

השירותים הרפואיים בבתי כלא ישראלי אינם מספקים: רופאים ואנשי מקצוע אחרים המועסקים על ידי שב"ס בכלא, בדרך כלל אינם רופאים מומחים; תקופת ההמתנה הממוצעת לבדיקות ולטיפולים רפואיים, שצריכים להתבצע מחוץ למחנה המעצר, היא ארוכה לעתים עד כדי פגיעה בבריאותו של המטופל, וארוכה יותר מתקופת ההמתנה הממוצעת במערכת

הבריאות הציבורית בישראל; שב"ס אינו מספק טיפול פסיכולוגי, והוא ניתן לעתים רחוקות מאוד.

תנאי המעצר, ובעיקר היעדר טיפול רפואי הולם והיעדר טיפול פסיכיאטרי משמעותי, עלולים לגרום ללחץ פסיכולוגי קשה, ואף לגרום להחמרת מצבם של אסירים שנעצרו כאשר ההפרעה הנפשית שלהם הייתה תחת שליטה, עד כדי יציאה מכלל שליטה אשר מתבטאת במספר רב של תסמינים, כולל ניסיונות התאבדות.

הסיבות שהופכות את הכליאה לחוויה שלילית בעלת השלכות חמורות על בריאותם של מבקשי מקלט כוללות: חוסר ודאות לגבי העתיד, מצב לא ברור וזמני שאורכו לא ידוע, מעצר ממושך, אובדן חירויות רבות לתקופות ממושכות, היעדר או תדירות נמוכה של הליכים משפטיים, בידוד חברתי, חוסר פעילות, גזענות, השפלה והתעללות מצד הסוהרים, מהומות בכלא, שביתות רעב, וצפייה באסירים אחרים פוגעים בעצמם.

במחנה המעצר סהרונים שבו כלואות מרבית הנשים והנערות הפליטות, לא מסופקים טיפולים גינקולוגיים, למרות העובדה שמאות מהן, כולל ילדות, עברו התעללות מינית ואונס על ידי

³³ Amnesty International. (2007). Migration-related detention: A research guide on human rights standards relevant to the detention of migrants, asylum-seekers and refugees. London: Amnesty International

מברחים. מבקשות מקלט שזקוקות לגינקולוג חייבות להיות מוסעות לבית החולים סורוקה בבאר שבע. מחסומי שפה עלולים למנוע מניצולות את קבלת הטיפול הדרוש. בחודש נובמבר 2011 מוקד סיוע לעובדים זרים, ארגון רופאים למען זכויות אדם ואיגוד מרכזי הסיוע לנפגעות תקיפה מינית, הגישו עתירה לבג"צ בדרישה ששירותים גינקולוגיים יינתנו בסהרונים.³⁴ נכון לעכשיו, טיפולים גינקולוגיים, כולל הפלות, אינם זמינים בסהרונים, למרות העובדה כי רבות ממבקשות המקלט המוחזקות במחנה נאנסו באכזריות ולעתים מספר פעמים. דיון בעתירה נקבע ל-31 בדצמבר 2012.

מרבית הנשים שנזקקו לטיפולים גינקולוגיים ונכנסו לישראל לפני 3 ביוני 2012, שוחררו על פי חוק הכניסה לישראל, בדרך כלל תוך שבועיים, ופנו לטפל בבעיותיהן הרפואיות במרפאת הפתוחה של עמותת רופאים לזכויות אדם, המופעלת על ידי רופאים מתנדבים, ללא כל תמיכה ממשלתית.

בתגובה לעתירה הנזכרת לעיל בדרישה לטיפולים גינקולוגיים במחנה המעצר סהרונים, טענה המדינה כי לכל הנשים המגיעות למחנה הכליאה סהרונים, ניתנת האפשרות להתלונן על תקיפה מינית שעברו.

על פי נתוני הממשלה: במהלך שנת 2010, מתוך 14,743 "מסתננים", 1,676 היו נשים. במהלך שנת 2011, מתוך 16,852 "מסתננים", 1,996 היו נשים. מתוך 1,996 נשים שהגיעו לישראל במהלך שנת 2011, רק 54 התלוננו שהותקפו מינית במחנות העינויים בסיני. כלומר, פחות מ-3% מהנשים טענו מול הרשויות הישראליות כי הם הותקפו מינית. 23 נשים מתוך 54 הצליחו להיפגש עם גינקולוג לפני ששוחררו מהכלא.

אחרות נאלצו להסתמך על המרפאה הפתוחה של עמותת רופאים לזכויות אדם לקבלת סיוע. במהלך שנת 2011, בעוד 54 נשים התלוננו בפני הרשויות הישראליות בכלא על תקיפה מינית שעברו, רופאים לזכויות אדם הפנו 1,585 נשים לגינקולוגים וסייעו בביצוע 21 הפלות.³⁵ אמנם לא כל הנשים שפנו לר"א הגיעו מגבול מצרים וגם לא כל מבקשת מקלט שנזקקה לטיפול גינקולוגי היא בהכרח ניצולת אונס, אך יש לציין גם שבעוד שכל ניצולות האונס מגיעות לסהרונים, לא כולן מגיעות לאחר שחרורן מהכלא למרפאת ר"א. הפער האדיר בין מספר ניצולות האונס שזוהו וטופלו על ידי שב"ס לבין אלו שזוהו וטופלו על ידי ר"א מבהיר את אוזלת ידן של רשויות מדינת ישראל בטיפולן באוכלוסיית ניצולי מחנות העינויים.

הממשלה טענה כי אין הצדקה למתן טיפולים גינקולוגיים בסהרונים, מכיוון שבכל מקרה, רוב הנשים משוחררות מהמחנה תוך שבועיים.³⁶ עם זאת, נשים שנעצרות לפי החוק למניעת הסתננות עצורות למשך שלוש שנים, מה שהופך את הטיפולים הגינקולוגיים לחיוניים הרבה יותר.

הסנגוריה הציבורית הישראלית תארה את התנאים במתקני מעצר, במיוחד מחנה סהרונים, כירודים, צפופים ובלתי סניטריים.³⁷ מחסור בטיפולים גינקולוגיים דווח על ידי רופאים לזכויות אדם, למרות שרבות ממבקשות המקלט נכנסו לישראל מיד לאחר שעברו התעללות מינית ואונס. נרשם גם מחסור בעובדי רווחה בעלי כישורים ומשאבים שיאפשרו טיפול באוכלוסייה של אלפי מבקשי מקלט.³⁸

³⁴ בג"צ 8391/11 ר"א ואחרים נגד השב"ס ואחרים (2011)

³⁵ המספר משקף את מספר כל ההפניות לרופאי נשים שניתנו ע"י המרפאה הפתוחה של ר"א, שרוב המטופלים בה הם מאריתריאה וסודאן.

³⁶ מידע שנמסר במסגרת תגובת הממשלה מיום 9/2/2012, לבג"צ 8391/11 ר"א ואחרים נגד השב"ס ואחרים (2011)

³⁷ הסנגוריה הציבורית הישראלית, ד"ח על תנאי המעצר והמאסר במתקני הכליאה של השב"ס ומשטרת ישראל בשנים 2009-2010 (8/2011), עמ' 68:

<http://www.justice.gov.il/NR/rdonlyres/87763C09-FBC3-46A6-A885-B5557CB25C3E/0/Doch20092010.pdf>

³⁸ רופאים לזכויות אדם-ישראל, מדיניות מעצרים מפלה כלפי מבקשי מקלט:

<http://www.phr.org.il/default.asp?PageID=119&ItemID=1203>

זיהוי קורבנות עיניים ועבדות, וחיותיהם³⁹

הגדרת העבירה של סחר בבני אדם בחוק הישראלי צרה מזו המופיעה בפרוטוקול פלרמו: "מכירה או קניה של אדם, או ביצוע עסקה באדם, עם או בלי תמורה".⁴⁰ החוק הישראלי כולל עבירות נוספות המתייחסות למגוון נסיבות, אשר לא בהכרח מוגדרות כ"סחר". החוק אוסר על סחר ועל תווך למטרות סחר, בין היתר למטרות של הבאת אדם למצב של עבדות, עבודת כפיה או זנות, או למטרת ביצוע עבירה מינית באותו אדם.⁴¹ החזקה בתנאי עבדות מוגדרת בחוק כהחזקה כדי לספק שירותים או עבודה, לרבות מין, החזקה במצב שבו היחס לאדם הוא כאל רכוש, וכוללת שליטה על חייו והפקעת חירותו.⁴² עבודת כפיה מוגדרת בחוק כ"שימוש בכוח או אמצעי לחץ אחרים, או איומים, או הסכמה שהושגה במרמה, עם או בלי תמורה".⁴³ החזקה בתנאי עבדות ועבודת כפיה נחשבת עבירה פלילית גם אם אינה כרוכה בסחר בבני אדם כפי שמוגדר בחוק הישראלי. על פי פרוטוקול פלרמו, כל המעשים הללו יכנסו תחת "המטריה" של המושג "סחר בבני אדם". על פי החוק הישראלי, לפני שמפנים אדם למקלט לקורבנות סחר, על המשטרה להשתכנע שיש ראשית ראיה לכך שמדובר בקורבן עבירות סחר או עבדות.⁴⁴

הליכי הזיהוי

כאשר מבקשי מקלט, ובהם ניצולי עיניים, חוצים את הגבול לישראל, הם ממתנינים לפטרול הצבאי בכביש מספר 10. הכוח לוקח אותם לבסיס הצבאי, ושם הם עוברים בדיקה רפואית ראשונית. משם הם מועברים באוטובוס לכלא סהרונים או קציעות. בכלא רושמים אותם והם מועברים באוטובוסים לבית החולים סורוקה. לאחר בדיקות רפואיות, בעיקר שחפת, הם מוחזרים לכלא. ניצולי עיניים ועבדות שמצבם הבריאותי קשה מאושפזים בסורוקה ומשתחררים לכלא כשחלה הטבה במצבם.

על פי החוק למניעת הסתננות, על העצורים להופיע בפני ממונה בקורת גבולות תוך שבעה ימי עבודה מיום כניסתם לישראל.⁴⁵ אם אחד מהעובדים סוציאליים פנוי, או אם יש עליהם סימנים גלויים של עיניים קשים, ייתכן שהניצולים יפגשו עובד סוציאלי בשבוע הראשון לשהותם בכלא. אם אין עובד סוציאלי פנוי או אין על גופם סימנים גלויים לעיניים, האדם הראשון שיתשאל אותם יהיה ממונה בקורת הגבולות.

זיהוי ניצולי עיניים ועבדות בידי ממונה בקורת הגבולות

מצפייה בדיווח ששודר בחדשות ערוץ 2 אפשר ללמוד על הצעדים הראשונים של מבקשי מקלט סודאנים ואריתראים במחנה הכליאה סהרונים, ולהבין מדוע האווירה בכלא אינה מעודדת את ניצולי העיניים והאונס לשתף את הרשויות בחוויותיהם.⁴⁶ הכתב, דני קושמרו, וכל מרואייניו הישראלים מכנים את מבקשי המקלט "מסתננים", מילה בעלת משמעות שלילית, שמקורה בשנות החמישים, ואשר נטבעה כדי לתאר פלסטינים שהבריחו את הגבול כדי לחבל ולהרוג.

³⁹ ראה ד"ר דפנה הקר וד"ר אורנה כהן, "המקלטים בישראל לנשים ולגברים שורדי סחר בבני אדם", מרץ 2012, עמ' 40-41.

⁴⁰ http://hotline.org.il/hebrew/pdf/shelters_in_israel_for_survivors_of_trafficking_heb_310312.pdf

⁴¹ סעיף 377 א (ד) לחוק העונשין התשל"ז - 1977.

⁴² סעיף 377 א לחוק העונשין.

⁴³ סעיף 375 א לחוק העונשין.

⁴⁴ סעיף 376 לחוק העונשין.

⁴⁵ בהחלטת הממשלה לגבי קורבנות סחר לזנות, נאמר כי יש להקים מקלט "לכל קורבנות הסחר בבני אדם שיש לגביהן ראשית ראיה כי נעברה כלפיהן עבירה של סחר בבני אדם לעיסוק בזנות או עברות נלוות" (החלטת ממשלה 2806).

⁴⁶ סעיף 30 (א) א, החוק למניעת הסתננות (תיקון מס' 3 והוראת שעה, 2012) וזאת בהשוואה ל 96 שעות לפי חוק

הכניסה לישראל: <http://www.justice.gov.il/NR/rdonlyres/A4F2702C-837B-482D-BCC0-9B718CFEF150/32992/2332.pdf>

⁴⁶ ערוץ 2, חדשות השבת, 26 נובמבר, 2011 :

<http://www.mako.co.il/news-israel/local/Article-b62e40f0841e331017.htm>

המצלמה מלווה את הגעתם של "המסתננים" מן הבסיס הצבאי לכלא. תוך שהיא מתעדת את פעולתה של "היחידה למיון מסתננים" בכלא, היא חושפת בפומבי את שמותיהם ואת פניהם של עשרות סודאנים ואריתראים. הדיווח מראה כיצד היחידה למיון מסתננים מפירה כל עקרון בסיסי של ניהול ראיון, ואת זכותם של המרואיינים לשמור על פרטיותם.

אמיר פרץ, ממונה על ביקורת גבולות, פונה לענת, המתרגמת ממוצא אתיופי, כדי לבקש ממבקש המקלט לומר את שמו ולספק מידע נוסף. אין הוא פונה ישירות למבקש המקלט, אין הוא מציג את עצמו, ואין הוא מסביר למבקש המקלט מהי מטרת הראיון ומהן תוצאותיו האפשריות. הוא גם לא אומר מילה כאשר הכתב קוטע את דבריו ומציג שאלות מטעם עצמו.

פרץ מבקש מענת לשאול את טדרוס, מבקש המקלט, אם הבדואים התייחסו אליו יפה בשבועיים שהיה בסיני. טדרוס ענה בשפתו, טיגריניה, ואמר שלוש מילים. אצל ענת תורגמו מילים אלו כך: "לא היו להם בעיות כלשהן. הם הביאו אותם במכוניות עד הגבול, שם הורידו אותם ואמרו להם "לכו".

טדרוס אומר שאחיו נמצא כבר בישראל ופרץ מראה לו ולמצלמה מסך מחשב ובו צילום של צעיר אריתראי. "האם זה אחיך?" שאל. "לא" ענה טדרוס, ופרץ הראה לו צילום של אריתראי נוסף. לא נשאלה רשותם של מבקשי מקלט אלו לחשוף את פניהם למצלמת הטלוויזיה. עוד מבקש מקלט מאריתראה, שמו בריהו, זומן ל"ראיון". לדברי ענת המתרגמת

הוא אמר לפרץ "כל אריתראה רוצה לבוא לישראל". והיא מוסיפה, כאילו מפיו: "כל אריתראי שמבין שיש כאן חיים יותר טובים ושהוא בגיל מתאים, רוצה לבוא לישראל".

התעכבנו על הדיווח הזה כי הוא מבהיר מדוע ניצולי עינויים כה מעטים חולקים את חוויותיהם עם האדם הראשון שלרוב יפגשו לאחר שבוע בכלא - ממונה בקורת גבולות מטעם ה"יחידה למיון מסתננים".

זיהוי ניצולי עבדות ועינויים בידי בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין (להלן בית הדין)

תוך 14 יום ממעצרם, מובאים העצורים בפני בית הדין. יותר ניצולים חושפים את החוויות הקשות של עינויים ועבדות בפני בית הדין מאשר בפני ממוני בקורת הגבולות. אולם לפני שנעריך כמה מהם חולקים את מה שעברו, כדאי לזכור את דברי הביקורת של ד"ח הסנגוריה הציבורית על הטיפול המשפטי במבקשי מקלט בכלא סהרונים משנת 2011:

המבקרים הרשמיים התרשמו כי מספר הדיינים ומשך שעות עבודתם אינו תואם את מספר המוחזקים, וכי בית הדין מתקשה לעמוד בעומס הרב שנקבע לו (כ-100 דיונים ליום). יצוין כי לאחרונה יוחדו מספר מבנים לשימוש בית הדין למשמורת. מדובר בשיפור

משמעותי בתנאים, שכן בעבר היה מקיים בית הדין את דיוניו בחדרי המגורים הפנויים, בישיבה על מיטות ברזל. יחד עם זאת, אנו מוצאים לנכון לציין כי במהלך הביקור נחשפו אנשי הסגוריה הציבורית לתנאי החזקה בלתי ראויים בזמן ההמתנה לדיונים המשפטיים או לבדיקת רופא. המוחזקים נתונים בצפיפות רבה, בתוך מעין "מכלאות המתנה" – תא מעבר צר וארוך הדומה לכלוב, כשהם ישובים על הרצפה.⁴⁷

אפשר להניח כי התנאים בהם מוחזקים ניצולי העינויים לפני השימוע בפני דיינים הנתונים בעומס יתר, אינם מעודדים אותם לחלוק את סיפורם, וככל הנראה רבים מהם אינם מספרים את מה שעברו במחנות העינויים. כך למשל, בביקור אחד בכלא סהרונים ביולי 2012 זיהו עובדי נציבות האו"ם לפליטים חמישה ניצולי עבדות ועינויים שלא סיפרו על חוויותיהם לממוני בקורת הגבולות ולבית הדין.⁴⁸

למדינת ישראל אין מערכת מקיפה ושקופה לזיהוי קורבנות סחר ועבדות. כפי שצוין, קורבנות עבדות וסחר המבקשים מקלט מזוהים לרוב בידי בית הדין הפועל בבתי הכלא. זיהוי שכזה מצוי מחוץ למסגרת הסמכות הרשמית של בית הדין, ותלוי ברצונם הטוב של הדיינים. עובדה זו, בצירוף העומס הבלתי נסבל המוטל על הדיינים, גורמת לעתים לזיהוי פגום ושרירותי של קורבנות.

ב-19 בפברואר 2012 הציג שרות בתי הסוהר נוהל לזיהוי קורבנות סחר. תוך 15 יום, ועם עובדת סוציאלית בודדת טיגריניה, זוהו 24 קורבנות. רוב הקורבנות הללו לא זכו לטיפול כי הם לא עמדו בהגדרת החוק הישראלי לגבי קורבנות סחר או עבדות. ב-7 במרס 2012 דווח משרד הרווחה כי הוא ממתין למסקנות ועדה ממשלתית בעניין כדי להחליט כיצד לפעול.

על פי הנוהל, כאשר אחד מבעלי התפקידים הבאים: ממונה בקורת גבולות, בית הדין או עובד סוציאלי, חושד כי עצור מסוים הוא קורבן עבדות, הם מיידעים את המחלקה לסיוע משפטי במשרד המשפטים. מחלקה זו שולחת עורך דין כדי לראיין את העצור ולבחון אם הוא ניצול עינויים בלבד, או שביצע עבודות בעבור המבריחים, מה שהופך אותו לקורבן עבדות, הזכאי לזכויות מסוימות המפורטות להלן.

עורך הדין כותב בפרוטרוט את עדות הניצול, מצרף את חוות דעתו המשפטית, ומעביר אותה למחלקה לסיוע משפטי. משם עוברת חוות הדעת ליחידה במשטרה, אשר מחליטה אם יוכר כקורבן עבדות או לאו. כאשר ניצול מסוים הוכר כקורבן עבדות ויש מקום פנוי במקלט לקורבנות סחר ועבדות, משחרר בית הדין את הניצול למקלט.

חרף מאמציה הכבירים והעבודה המאומצת של המחלקה לסיוע משפטי, רוב ניצולי מחנות העינויים אינם יכולים ליהנות מייצוג, שכן על פי עדותם, על אף שעונו, לא ביצעו עבודה כלשהי בעבור המבריחים. מניסיונם של עשרות ניצולי עבדות העצורים בימים אלה, פרק הזמן החולף מיום הגעת ניצול העבדות לכלא ועד לשחרורו למקלט הנו כמחצית השנה. במהלך תקופה זו הניצולים כלואים בכלא סהרונים. מאחר והרשויות בישראל לא פיתחו מערכת רשמית של זיהוי קורבנות של עינויים ושל יחס אכזרי, משפיל ולא אנושי (CIDT), אין טיפול מיוחד בניצולים שעונו אך לא עבדו עבור המבריחים.

⁴⁷ הסגוריה הציבורית הישראלית, דו"ח על תנאי המעצר והמאסר במתקני הכליאה של השב"ס ומשטרת ישראל בשנים 2009-2010 (8/2011), עמ' 71: <http://www.justice.gov.il/NR/rdonlyres/87763C09-FBC3-46A6-A885-B5557CB25C3E/0/Doch20092010.pdf>

⁴⁸ המידע נמסר על ידי עו"ד סיגלית זוהר, הלשכה לסיוע משפטי, במסגרת ביקור הוועדה למאבק בסחר בנשים במרפאת רופאים לזכויות אדם ביפו, 15.07.2012.

זכויותיהם של קורבנות סחר ועבדות

ניצולים שהוכרו בידי משטרת ישראל כקורבנות סחר ועבדות זכאים לייצוג משפטי חינם מטעם המחלקה לסיוע משפטי של משרד המשפטים. אם נתפסו והורשעו הסוחרים שלהם או תוקפיהם, החוק הישראלי מתיר פיצוי לקורבנות בגובה של עד 70 אלף דולר.⁴⁹ בנוסף, קורבן עבירה יכול להגיש תביעה אזרחית נלווית בעקבות ההרשעה בהליך הפלילי.⁵⁰ אם הסוחרים נתפסו והועמדו לדין, זכאים הקורבנות לאשרת שהיה ועבודה עד לסיום ההליכים המשפטיים. בהמשך זכאים הקורבנות לאשרה באורך של שנה לצורך שיקום.

המקלטים לניצולי סחר בבני אדם ועבדות⁵¹

ממשלת ישראל הקימה שני מקלטים עבור קורבנות מוכרים של סחר ועבדות. מקלט "מעגן" לנשים הוקם בשנת 2004 וחמש שנים מאוחר יותר הוקם מקלט "אטלס" לגברים. כל מקלט יכול להכיל 35 קורבנות, והם מופעלים בידי "קשת", ארגון לא ממשלתי. שני המקלטים פועלים במתכונת פתוחה, ומספקים ליושביהם טיפול רפואי, פסיכו-סוציאלי, ושירותי הכשרה ושיקום.

משקלם של ניצולי מחנות העינויים בסיני שהוכרו כקורבנות סחר ועבדות בקרב יושבי המקלט הולך וגדל. בסוף שנת 2010 היו בו 3 גברים ו-5 נשים.⁵² לקראת סוף שנת 2011, עלה מספרם לשישה גברים ו-11 נשים, וכיום עומד מספרם על 21 גברים ו-20 נשים אשר ניצלו ממחנות העינויים בסיני.⁵³

מספר גדול יותר של ניצולי סחר ועבדות כלואים בסהרונים בגלל חוסר מקום במקלטים. בחודש אוקטובר 2012, משרד הרווחה התחיל להפעיל שתי דירות מקלט נוספות עבור ניצולים ועבור 15 קטינות מאתיופיה הכלואות מאפריל 2012. אולם קורבנות מוכרים רבים אחרים יישארו מאחורי סורג ובריח בשל היעדר מקום במקלט.

הארגון הלא ממשלתי ARDC (המרכז לקידום לפליטים אפריקניים) והקהילה היהודית המשיחית מפעילים מקלטים נוספים במימון פרטי, המספקים מקלט לא רק לניצולי סחר ועבדות, אלא גם לניצולי עינויים המשוחררים מן הכלא.

אשרת שיקום לקורבנות סחר בבני אדם ועבדות

לאורך השנים, הודות להליכים משפטיים ולעיתירות, הצליח מוקד סיוע לעובדים זרים לגרום למשרד הפנים להעניק אשרות שיקום ועבודה לקורבנות סחר בנשים למטרות זנות שהגיעו בעיקר מברית המועצות לשעבר. בעקבות לחץ נוסף, בעיקר של קו לעובד, החל משרד הפנים להעניק אשרות עבודה לקורבנות עבדות נוספים, בעיקר פועלי חקלאות תאילנדים. אף ש-41 מבין הניצולים ממחנות העינויים הוכרו רשמית כקורבנות עבדות והועברו למקלטים, אף לא אחד מהם קיבל אשרת עבודה, אף שאשרה זו מתבקשת מנהליו של משרד הפנים.

המחלקה לסיוע משפטי דרשה מרשות ההגירה אשרות עבודה עבור חלק מן הניצולים לפני שנתיים, אולם כאמור, איש מהם לא קיבל אשרה. בישיבת הוועדה הפרלמנטאית למאבק בסחר בנשים שנערכה ב-11 ביולי 2012 דרשה יו"ר הוועדה, ח"כ אורית זוארק, הסבר מידי על כך ממיכל יסיפוב, האחראית על הנושא ברשות ההגירה. תזכורות נשלחו אך ללא מענה רשמי. על פי מקורות לא רשמיים, הבהירו פקידי רשות ההגירה כי הם ממתינים להחלטת ממשלה בעניין.

⁴⁹ סעיף 77 לחוק העונשין

⁵⁰ סעיף 77 א לחוק העונשין

⁵¹ ראה ד"ר דפנה הקר וד"ר אורנה כהן, "המקלטים בישראל לנשים ולגברים שורדי סחר בבני אדם", מרץ 2012, עמ' 54-57.

http://hotline.org.il/hebrew/pdf/shelters_in_israel_for_survivors_of_trafficking_heb_310312.pdf

⁵² שם, עמ' 67.

⁵³ לפי מידע שנמסר טלפונית למוקד סיוע לעובדים זרים על ידי גב' ויקה גולצמן, מנהלת המקלטים, ביום 05.09.2012.

מידע שנאסף מפרוטוקולים של 'בית הדין לביקורת משמורת' על ניצולי עינויים העצורים מתוקף החוק למניעת הסתננות (יוני – ספטמבר 2012)

המידע המובא כאן מבוסס על פרוטוקולים של בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין (להלן בית הדין) במתקן הכליאה "סהרונים", שבו כלואים כיום כאלפיים מבקשי מקלט. כלא זה מצוי עתה בתהליך הרחבה, ובמקביל הולך ונבנה בסמוך אליו כלא נוסף, כלא "שדות", שני בתי הכלא מיועדים לכלוא כ-9000 בני אדם בסוף נובמבר 2012.

מוקד סיוע לעובדים זרים
הצליח להשיג רק

פרוטוקולים אותם הפנה בית הדין למשטרת ישראל ולמחלקה לסיוע משפטי. בית הדין ביקש מהם לבחון האם העצורים עומדים בהגדרה של קורבנות עבדות על פי החוק הישראלי. מבין 1543 מבקשי מקלט שהגיעו לישראל דרך סיני בחודשים אלו, ונכלאו למשך שלוש שנים במסגרת החוק למניעת הסתננות, רק סיפוריהם של 30 מהם על מה שעברו, הצליחו לשכנע את בית הדין להעביר את הפרוטוקול שלהם לבחינה נוספת על מנת לברר אם מדובר בקורבן עבדות.

להלן הממצאים העיקריים העולים מ-30 פרוטוקולים אלה:

מידע כללי על ניצולי העינויים

29 מהם אריתריאים. משרד הפנים טוען כי מבקש מקלט אחד מהם הוא אתיופי, אך הוא עצמו מזהה את עצמו כאריתריאי. 22 מהניצולים הן ניצולות, ושמונה גברים. מבין שישה עצורים שצינו את גילם, אחד בן 18, אחר בן 20, שניים בני 22, והאחרונים בני 23 ו-30.

מחנות העינויים בסיני

ניצולי העינויים הוחזקו במחנות עינויים בסיני במשך 140 יום בממוצע בטרם שוחררו. הניצולים שילמו בממוצע כופר של \$33,660 תמורת שחרורם. 18 מן הנשים דיווחו כי נאנסו בידי המבריחים שלהן. אחת מהן הגיעה בהריון וביקשה מבית הדין סיוע כדי לעשות הפלה. שתי נשים חשו צורך להבהיר לבית הדין שלא נאנסו. 14 ניצולי עינויים העידו כי נחטפו בידי המבריחים (שמונה מסודאן ושישה מגבול אתיופיה-סודאן). 12 הצהירו כי לא הייתה להם כל כוונה להגיע לישראל.

על אודות הפרוטוקולים של בית הדין

כאשר קוראים את הפרוטוקולים של בית הדין, חשוב לקחת בחשבון את העומס העצום המוטל על דינינו, כפי שתואר בדו"ח מטעם הסנגוריה הציבורית שצוין לעיל. ניצולי עינויים "זוכים" לדיינים הסובלים מעומס יתר, ועל כן הפרוטוקולים שלהם עלולים להיות חלקיים ולהשמיט מידע חיוני.

מבין 30 הפרוטוקולים שעליהם התבססנו, 21 היו של הדיין מרט דורפמן, שש של מיכאל זילברשמידט. שניים של הדיין אילן חלבגה ואילו הדיין מרזוק רג'ה, חתום על פרוטוקול אחד.

ניצולי העינויים הובאו בפני בית הדין בפעם הראשונה כעשרה ימים בממוצע לאחר כניסתם לישראל, כפי שמתיר החוק למניעת הסתננות, ובניגוד לחוק הכניסה לישראל, המחייב זאת תוך 96 שעות. בתשעה מן הפרוטוקולים ציין בית הדין כי ניכרים סימנים פיזיים בולטים של עינויים על גופותיהם של הניצולים (בעיקר כוויות). אין להסיק מכך שלאחרים אין סימני התעללות גופניים. בשל ריבוי המקרים המובאים בפני בית הדין בכלל סהרונים, הדיינים משתמשים בתבנית קבועה של פרוטוקולים, ובניסוחים קבועים של דברי הניצולים, חלקם אף נכתבו לפני שאלו הובאו בפני הדיין. לדוגמה, בכל הפרוטוקולים של מרט דורפמן משפט הפתיחה של כל הניצולים הוא "אני אזרח אריתריאה". משפט הפתיחה של כל הניצולים בפרוטוקולים של הדיינים זילברשמידט, חלבגה ורג'ה, זהה: "איני מיוצג".

ב-17 מבין 30 פרוטוקולים, אומרים הניצולים כי הגיעו לישראל כדי לעבוד, ובעצם, כל מי שלא נחטף והגיע לישראל שלא מרצונו, מספר על פי הפרוטוקול שהגיע לישראל לעבוד. כל הניצולים שסיפרו כי נחטפו, הצהירו זאת בפני הדיין דורפמן. יתכן שגם ניצולים שהופיעו בפני דיינים אחרים נחטפו, אך אם הדיינים לא שאלו אותם על כך, הסבירות שיאמרו זאת מיוזמתם היא נמוכה.

מבין 21 פרוטוקולים של הדיין מרט דורפמן, 11 ניצולים דיווחו שהם נחטפו ללא כוונה להגיע לישראל ואילו תשעה נתנו לכאורה את אותה הצהרה: "באתי לישראל לעבוד". כל הניצולים שהובאו בפני הדיין מיכאל זילברשמידט צוטטו כמצהירים: "באתי לישראל כדי לחיות ולעבוד". אצל הדיין חלבגה מיוחסת להם האמירה "הגעתי לישראל למטרת עבודה".

ב-26 מהפרוטוקולים ציין הדיין כי הניצולים סיפרו שעונו במחנות העינויים. ב-18 מהפרוטוקולים ציינו הניצולים שנאנסו במחנות העינויים. בשמונה מהפרוטוקולים צוין שהניצולים חושמלו במחנות העינויים, ובעשרה פרוטוקולים צוין שהניצולים עונו באמצעות השלכת שקיות פלסטיק בוערות על גופם.

מצבם הנוכחי של ניצולי העבדות והעינויים

אף שעשרה מבקשי מקלט ניצולי עינויים הגיעו לישראל ביוני 2012 ועוד שמונה הגיעו ביולי 2012, כולם, פרט לאחד שהועבר למקלט אטלס לקורבנות סחר בבני אדם, כלואים עדיין בתנאים הקשים של כלא "סהרונים". שישה מהם (ארבע נשים ושני גברים) כבר הוכרו בידי המשטרה כקורבנות עבדות לפי החוק הישראלי, ולפיכך זכאים לזכויות מסוימות שפורטו לעיל, אולם, בשל מחסור במקום במקלט, חמישה מהם עדיין ממתינים בכלא. שישה ניצולים אחרים לא הוכרו כקורבנות עבדות. כל השאר ממתינים להחלטת הרשויות בישראל בעניינם. מאחר ואנו כבר יודעים שמבקשי מקלט שהגיעו לישראל באפריל 2012 וזכו להכרה כקורבנות משוחררים במהלך נובמבר 2012, אפשר להסיק מכך כי זמן ההמתנה הממוצע בכלא לקורבן עבדות הוא כחצי שנה.

המשמעות של החלטות בית הדין לגבי ניצולי עינויים, היא שאם לא ימצאו המחלקה לסיוע משפטי והמשטרה לנכון להכיר בניצוליי העינויים כקורבנות עבדות לפי החוק הישראלי, ואם לא ימצא להם מקום במקלט לקורבנות סחר בבני אדם, העמוס ממילא יתר על המידה, ניצולי העינויים האלה יכלאו למשך השלוש שנים הבאות.

המלצות לרשויות בישראל המלצות הנוגעות לניצולי עינויים ועבדות

- לישראל הזכות להגן על גבולותיה, אך גם יש לה מחויבות לכבד את אמנת הפליטים האמנה נגד עינויים עליהן חתמה, ולאמץ מדיניות העולה בקנה אחד עם אמנות אלו.
- על ישראל לחזק את מערכת זיהוי ניצולי העבדות והעינויים, להעניק שירותי שיקום לניצולי עינויים בהתאם להנחיות המקובלות באיחוד האירופי, וכמו כן לאפשר לניצולים נגישות לשירותים בסיסיים כטיפול רפואי ומקום לינה הן בתוך ומחוץ למתקני הכליאה.
- אין להחזיר מבקשי מקלט למצרים באמצעות "חזרה מתואמת". הליך זה מונע ממבקשי מקלט וניצולי עבדות ועינויים מלממש את זכויותיהם, ומסכן את חייהם.

המלצות הנוגעות לכלל מבקשי המקלט

- על ישראל להתאים את החקיקה שלה, ולהקצות די משאבים כדי להבטיח **שלכל** מבקשי המקלט המגיעים אליה, תהיה גישה לבחינה הוגנת של בקשות המקלט שלהם.
- על ישראל להימנע משימוש בחקיקה מיושנת דוגמת החוק למניעת הסתננות, המשבשת את זכותם המוכרת של מבקשי המקלט להליך הוגן.
- על ישראל להימנע ממעצר של מבקשי מקלט לתקופה ארוכה מזו הנדרשת כדי לוודא את זהותם וכדי להבטיח שלא יהוו סכנה לחברה. יש להימנע כליל ממעצר של ילדים וקטינים לא מלווים, ולפרוש עליהם את חסותה של מערכת הרווחה.
- עד קבלת החלטה בעניינם, כל מבקשי המקלט צריכים לקבל רישיון עבודה כדי שיוכלו להתקיים בכבוד, אחרת על הממשלה לספק להם את הצרכים הבסיסיים לרבות דיור שאינו במתקן כליאה.
- על ישראל להעניק למבקשי המקלט מעמד של "תושבות חברתית" אשר יאפשר להם נגישות לשירותי בריאות ורווחה.
- על ישראל להעניק מעמד של פליט למבקשי מקלט הנמצאים מתאימים לכך על פי אמנת הפליטים של האו"ם.

מוקד סיוע לעובדים זרים היא עמותה לא ממשלתית ללא כוונת רווח אשר שמה לה למטרה להגן ולקדם את זכויות האדם של מהגרי עבודה ופליטים ולמנוע סחר בבני אדם בישראל. אנו מחויבים למיגור הניצול של מהגרים, להבטחת יחס מכבד והוגן כלפיהם ולגיבוש מדיניות ממשלתית שתבטיח זאת. אנו מבקשים לשמש שופר לאלו אשר קולם לא נשמע במרחב הציבורי ולבנות חברה ישראלית צודקת, שיוונית ודמוקרטית. העמותה פועלת באמצעות מתן מידע, ייעוץ וייצוג משפטי למהגרים; חינוך והסברה לציבור הישראלי; וכן חקיקה וקידום מדיניות ציבורית.

רופאים לזכויות אדם - ישראל (ר"א) היא עמותה לא ממשלתית ללא כוונת רווח שהוקמה ב-1988. העמותה מחויבת להבטחת זכויות האדם, ובייחוד הזכות לבריאות, לכל בני האדם השוכנים בישראל ובשטחים הכבושים. ר"א מקדמת גישה שיוויונית לבריאות באמצעות הסברה, פעולה במישור המשפטי, עבודת שדלנות והעלאת מודעות לנושא. בנוסף, ר"א מספקת סיוע רפואי במרפאות מתנדבים.

נספח א – עדויות מלאות של ניצולי מחנות העינויים מתוך פרוטוקולים של בית הדין בכלא סהרונים

עדות 1 - תאריך כניסה לישראל: 14 ביוני 2012. תאריך שימוע: 27 ביוני 2012

דברי המוחזקת במשמורת:
אני אזרחית אריתריאה. באתי לישראל לעבוד. ידוע לי ששחותי בישראל היא שלא כדין וכי נכנסתי אליה שלא כדין. אני לא מוכן לחזור כעת לאריתריאה. אני רוצה לספר, כי בסודן חטפו אותי והעבירו לסיני. בסיני שהיתי במשך שנה שלמה, עברתי התעללות פיזית קשה, כולל עינויים בחשמל וגם טפטפו על הגוף שלי פלסטיק מותך, וקיבלתי מכות, ולמוחזק סימנים של כוויות על הידיים ורגליים, הערת בית הדין). הייתי גם קשור בשרשרת ברזל במשך שנה שלמה. המבריחים הכריחו אותי לשלם סך של \$36,000 על מנת לשחרר אותי ולהעביר לישראל.

עדות 2 - תאריך כניסה לישראל: 21 ביוני 2012. תאריך שימוע: 2 ביולי 2012

דברי המוחזקת במשמורת:
אני אזרחית אריתריאה. באתי לישראל לעבוד. ידוע לי ששחותי בישראל היא שלא כדין וכי נכנסתי אליה שלא כדין. אני לא מוכנה לחזור כעת לאריתריאה. אני גם רוצה לספר, כי בסודן, בדרך לסיני, מבריח אחד אנס אותי. האונס נמשך כ-20 דקות, זה היה בלילה. לאחר האונס, הוא השאיר אותי במדבר. כתוצאה מהאונס, אני נכנסתי להריון. אני בעת בחודש ה-3 להריון. אני רוצה לעשות הפלה. אני מבקשת את עזרתכם.

עדות 3 - תאריך כניסה לישראל: 22 ביוני 2012. תאריך שימוע: 4 ביולי 2012

דברי המוחזקת במשמורת:
אני אזרחית אריתריאה. באתי לישראל לעבוד. ידוע לי ששחותי בישראל היא שלא כדין וכי נכנסתי אליה שלא כדין. אני לא מוכנה לחזור כעת לאריתריאה. אני רוצה להוסיף, כי בדרכי לישראל, בסיני מבריח אחד בשם עבדלעזיז אנס אותי במשך יומיים. הוא בא ולקח אותי לחדר שלו בלילה ושם הוא הצמיד את הסכין לגרון שלי ואיים, כי אם אני לא אסכים לקיים עימו יחסי מין, הוא יהרוג אותי. לכן, אני פחדתי והסכמתי. במשך הלילה הוא אנס אותי פעמיים. המבריח לא השתמש באמצעי מניעה, ולכן אני מוחדת שנדבקתי במחלה כלשהי. אני רוצה לראות רופא גינקולוג. המבריח הזה חזר גם בלילה השני, ולקח אותי לחדר שלו, ושם אנס אותי פעמיים. אחרי שני לילות זה נמסק.

עדות 4 – תאריך כניסה לישראל: 30 ביוני 2012. תאריך דיון: 10 ביולי 2012

דברי המוחזקת במשמורת:
אני אזרחית אריתריאה. הגעתי לישראל, כי המבריחים חטפו אותי בסודן. אני התכוונתי להגיע לסודן מאריתריאה. ידוע לי ששחותי בישראל היא שלא כדין וכי נכנסתי אליה שלא כדין. אני לא מוכנה לחזור כעת לאריתריאה. אני רוצה לפרט על כך, כי בסודן חטפו אותי 3 המבריחים. אצל המבריחים האלה נשארתי 3 ימים. לאחר מכן העבירו אותנו לסיני. בסיני שהיתי במשך 6 חודשים. נקשרתי שם בשרשרת ברזל ברגליים. קיבלתי מכות מהמבריחים באמצעות מקל. גם שרפו אותי באמצעות פלסטיק מותך. כמו כן, אני גם נאנסתי במשך חודשיים. 4 מבריחים אנסו אותי. השמות שלהם: ג'ינג'י, מייסל, פוקס והייסם. כולם נראים כמו בדואים. לפעמים היו אונסים אותי שני מבריחים ביום ולפעמים רק אחד מהם. במשך חודשיים כל יום אנסו אותי. הם לא השתמשו באמצעי מניעה. אני לא סיפרתי את זה בשימוע, כי לא נשאלתי על כך בכלל. בסופו של דבר נאלצתי לשלם \$28,300. משפחתי מאריתריאה שילמה את הכסף.

עדות 5 – תאריך כניסה לישראל: 3 ביולי 2012. תאריך דיון: 11 ביולי 2012

דברי המוחזקת במשמורת:

אני לא מיוצגת. אני חוזרת על מה שאמרתי בשימוע. אני בת 22 רווקה. נכנסתי לישראל דרך גבול מצרים. אני שילמתי כסף עבור החברחה לישראל. אני בריאה ואין לי בעיות רפואיות. אני מבין שהגעתי לישראל שלא כחוק וכי שהייתי בישראל היא בניגוד לדין. הגעתי לישראל כדי לחיות כאן ולעבוד. אני לא מעוניינת לחזור לאריתריאה. אני רוצה לספר כי עברתי התעללות בדרכי לישראל. קשרו אותי עם שרשראות. נתנו לי מכות חשמל. געו לי בגוף. משפחתי נאלצה לשלם כסף רב עבור שחרורי כ- \$36,000. ההתעללות נמשכה כשלושה חודשים. לא טאלצתי לעבוד. הייתי קשורה והמבריחים חכו אותנו ונגעו בנו במקומות שונים בגוף. אני מעוניינת לראות רופא. אני סובלת מלחץ דם גבוה ומסחרחורות. אני רוצה לראות עובדת סוציאלית.

עדות 6 – תאריך כניסה לישראל: 12 ביולי 2012. תאריך דיון: 22 ביולי 2012

דברי המוחזקת במשמורת:

אני אזרחית אריתריאה. באתי לישראל לעבוד. שהייתי בסיני במשך חמישה חודשים. המבריחים קשרו אותי בשרשרת ברזל בשתי הרגליים שלי. במשך כל התקופה הזו קיבלתי מכות באמצעות צינור. חמכות קיבלתי באזור הגב, ידיים, ירכיים. כמו כן, המבריחים תשלמו אותי וכתוצאה מכך, הייתי מתעלפת.

עוד אני רוצה לספר על כך, כי במשך חמישה חודשים המבריחים וגם האריתריאים שהיו קשורים יחד איתי אנסו אותי. היו 7 אריתריאים שאנסו אותי. אני נאנסתי כשהייתי קשורה. כל יום אנסו אותי. כל יום היה מישו אחד שאנס אותי. בחלק מהפעמים המבריחים הכניסו את איבר המין שלהם לתוך הפה עד שהייתי נחנקת. כמו כן, הם הכריחו אותי ללקק את הזרע שלהם. אף אחד מהאנשים לא השתמש באמצעי מניעה, אבל המבריחים נתנו לי כדורים למניעת הריון, כל פעם לפני האונס. הם בעצמם אמרו לי שזה כדור נגד הריון. אני רוצה לציין, כי האריתריאים שקיימו איתי יחסי מין עשו זאת לא מרצונם, אלא כי מבריחים היו מכריחים אותם לאנוס אותנו, ומבריחים עצמם היו מסתכלים על האונס. אריתריאי שלא רצה לקיים יחסי מין, אז המבריחים היו מרביצים לו.

בסופו של דבר, שילמתי להם \$36,400 כדי שישחררו אותי ויבריחו אותי לישראל. אם הייתי יודעת מראש, כי אצטרך לעבור את כל הסבל הזה, לא הייתי מעיזה בכלל להגיע לישראל. ידוע לי ששחתי בישראל היא שלא כדן וכי נכנסתי אליה שלא כדן. אני לא מוכנה לחזור כעת לאריתריאה.

עדות 7 – תאריך כניסה: 26 באוגוסט 2012. תאריך דיון: 4 בספטמבר 2012

דברי המוחזקת במשמורת:

אני לא מיוצגת. אני בת 18 רווקה. משפחתי מונה שבע נפשות. אבי נפטר בשנת 2012. את לימודי הפסקתי בשנת 2011. הסתגנתי לראשונה לסודן בשנת 2011 אך גורשתי. באריתריאה הייתי בכלא כ שמונה חודשים בעקבות הבריחה. בחודש מאי השנה הסתגנתי בשנית לסודן. אני רוצה לספר כי עברתי התעללות מינית קשה על ידי המבריחים אשר אנסו אותי מספר רב של פעמים. תחילה לקחו אותי לעבוד ולאחר מכן החלו מקרי האונס. כולם אנסו אותי. אנסו אותי מידי יום. אני לא אשכח את מה שעברתי בסיני הייתי כשלושה וחצי חודשים. משפחתי נאלצה לשלם כ- \$30,000 למבריחים על מנת ששחררו. נפגשתי בכלא עם עובדת סוציאלית אך לא סיפרתי לה הכול.

עדות 8 – תאריך כניסה: 15 באוגוסט 2012. תאריך דיון: 23 באוגוסט 2012

דברי המוחזקת במשמורת:

אני לא מיוצג. אני חוזר על מה שאמרתי בשימוע. אני בת 23 רווקה. נכנסתי לישראל דרך גבול מצרים. אני שילמתי כסף עבור החברחה לישראל. אני בריא ואין לי בעיות רפואיות. אני מבין שהגעתי לישראל שלא כחוק וכי שהייתי בישראל היא בניגוד לדין. הגעתי לישראל כדי לחיות כאן ולעבוד. אני לא מעוניין לחזור לאריתריאה. אני רוצה לציין כי עברתי התעללות בדרכי לישראל על ידי המבריחים. נדרשתי לשלם סך של \$35,000 עבור שחרורי. במהלך שהותי בסיני חכו אותי קשות. בנוסף המבריחים הוציאו את איבר מינם והכניסו אותו לפה שלי. קשה לי לומר אבל גם אנסו אתי. הייתי בסיני כחצי שנה. אני מעוניינת לראות עובדת סוציאלית וכן לראות רופא.

עדות 9 – תאריך כניסה לישראל: 27 ביולי 2012. תאריך דיון: 8 באוגוסט 2012.

דיון עם המוחזק במשמורת:

דברי המוחזקת במשמורת: אני אזרחית אריתריאה. בשנת 2010 הגעתי למחנה פליטים מעיינה באתיופיה ושהיתי שם שנתיים וחמישה חודשים. לאחר מכן יצאתי לסודן על מנת להגיע לישראל, אך בגבול בין אתיופיה לסודן נחטפתי ע"י מבריחים בדואים. הם לקחו אותי ועוד קבוצה של 8 אנשים למדבר בסודן, היינו שם שבועיים, ואז העבירו אותנו לסיני ברכב. שהיתי בסיני במשך 5 חודשים. עברתי התעללות פיזית ומינית. המבריחים קשרו אותי בשרשרת ברזל בשתי הרגליים שלי. גם כיסו לי את העיניים באמצעות בד, כך שלא ראיתי אור יום במשך 5 חודשים. כמו כן, במשך כל התקופה הזו קיבלתי מכות באמצעות צינור מים. המכות קיבלתי באזור הראש, ובכל הגוף שלי. עד עכשיו כואב לי הראש מהמכות ויש לי סחרחורות. אני גם סבלתי מהרעב וצימאון, נתנו לנו לאכול רק פיתות.

עוד אני רוצה לספר על כך, כי במשך חודשיים האחרונים לשתייתי בסיני אני נאנסתי כל יום ע"י המבריחים. ביום אחד שני גברים אנסו אותי. אני לא ראיתי אותם, כי העיניים שלי היו מכוסות, אני זיהיתי אותם רק לפי הקול שלהם. לפי הקול בערך 8 שומרים אנסו אותי במהלך התקופה הנ"ל. האונס התבצע בצורה הבאה: גבר היה בא אלינו, היה משחרר אחת הנשים מחשדות, לוקח אותה לשירותים ושם היה אונס אותה ומחזיר בחזרה. המבריחים הכניסו את איבר המין שלהם גם לתוך הפה שלי ולא רק לתוך איבר המין שלי. אני רוצה לציין, כי לתוך הפה הם היו מכניסים לנו גם כשהיינו קשורות ולא רק כשלקחו אותנו לשירותים. האנשים האלה לא השתמשו באמצעי מניעה כלשהם. במרפאה כאן בדקו אותי ואמרו לי שאני לא בהריון. יש לי כאבי ראש. אני רוצה לראות רופא.

בסופו של דבר, אני שילמתי להם \$40,000 כדי שישחררו אותי ויבריחו אותי לישראל. אבא שלי באריתריאה אסף והעביר את כל הכסף למבריחים. ידוע לי ששהותי בישראל היא שלא כדן וכי נכנסתי אליה שלא כדן. אני לא מוכנה לחזור כעת לאריתריאה.

עדות 10 – תאריך כניסה: 18 באוגוסט 2012. תאריך דיון: 16 באוגוסט 2012 (ביקורת תקופתית)

ביקורת תקופתית

דברי המוחזק במשמורת:

אני מיוצגת אני מאירתראה, אני לא רוצה לחזור לאירתראה, בדרך לישראל אני עברתי התעללות מינית, במשך חודש אנסו אותי, הכניסו איברי המין שלהם לפה, שלושה גברים היו אנסו אותי מתי שבא להם, אני לא סיפרתי את זה בדיון הקודם היה לי כאב בראש בגלל מכות שקבלתי ולא הייתי מרוכזת, הם חיכו אותי בחלקי גופי גם מכות חשמל וגם בצינור מים.

עדות 11 – תאריך כניסה: 11 באוגוסט 2012. תאריך דיון: 21 באוגוסט 2012

דברי המוחזק במשמורת:

אני לא מיוצג. אני חוזר על מה שאמרתי בשימוע. אני בן 22 רווק +1. נכנסתי לישראל דרך גבול מצרים. אני שילמתי כסף עבור החברחה לישראל. אני בריא ואין לי בעיות רפואיות. אני מבין שהגעתי לישראל שלא כחוק וכי שחייתי בישראל היא בניגוד לדין. הגעתי לישראל כדי לחיות כאן ולעבוד. אני לא מעוניין לחזור לאריתריאה. אני רוצה לציין כי עברתי התעללות קשה בדרכי לישראל. המבריחים החזיקו אותי בשבי כ 11 חודשים. קשרו אותי בידיים וברגליים. הרביצו לי רבות. מנעו ממני לאכול. נתנו לי מכות חשמל. אני שכחתי איך לדבר מרוב מכות. שילמתי כ \$22000 על מנת להשתחרר. שרפו אותי עם גחלים. בזמן שהותי בשבי העבירו אותי בעבודות ניקיון. אני לא מרגיש טוב ומבקש לראות רופא. אני מעוניין להיפגש עם עובד סוציאלי.

דברי המוחזקת במשמורת:

אני אזרחית אריתריאה. אני הגעתי לישראל על מנת לעבוד ולחיות עם בעלי שנמצא כבר בישראל. יש לנו ילד משותף, בן 4 שנים, שנשאר עם אימא שלי באריתריאה. אני יצאתי מאריתריאה לסודן, ורציתי קודם כל להגיע למחנה פליטים בשגר, אבל בדרך אני נחטפתי ע"י מבריחים בדואיים, שהחזיקו אותנו שבועיים במדבר בסודן, ולאחר מכן העבירו אותי ועוד קבוצה של 3 אנשים לסיני. שהיתי בסיני במשך 5 חודשים. עברתי התעללות פיזית ומינית. המבריחים קשרו אותי בשרשרת ברזל בשתי הרגליים שלי. גם כיסו לי את העיניים באמצעות בד, כך שלא ראיתי אור יום במשך 5 חודשים. כמו כן, במשך כל התקופה הזו קיבלתי מכות באמצעות צינור מים, במקל, בגומי. המכות קיבלתי בידיים, רגליים, באזור האוזניים, ובגב (המוחזקת מראה פצעים וסריטות על גופה, הערת בית הדין). עד עכשיו כאבות לי אוזניים מהמכות. כמו כן, המבריחים כיבו סיגריות על הגוף שלי (מוחזקת מראה כוויות, הערת בית הדין). אני סבלתי מהרעב, קיבלתי לפעמים אוכל פעם ביומיים, נתנו לנו רק פיתות.

עוד אני רוצה לספר על כך, כי בסיני היה שומר בדואי אחד בשם הייטס שרצה לאנוס אותי, אבל אני לא הסכמתי. אך הוא נתן לי מכות וכיבה סיגריות על החזה שלי, ואז אנס אותי בזמן שאני קשורה בשרשרת עם עוד בחורה אחת. אני גם לא ראיתי אותו, כי העיניים שלי היו מכוסות. השומר הזה בהתחלה הכניס את איבר המין שלו לתוך הפה שלי, ואחר כך הכניס את איבר המין שלו לתוך איבר המין שלי. הוא אנס אותי במהלך ארבעה ימים רצופים. לאחר מכן, החליפו אותו ומעשי האנוס נפסקו. האנס הזה לא השתמש באמצעי מניעה. במרסאה כאן בדקו אותי ואמרו לי שאני לא בהריון. יש לי כאבי אוזניים וגם רגליים. אני רוצה לראות רופא.

בסופו של דבר, שילמתי להם \$40,000 כדי שישחררו אותי ויבריחו אותי לישראל. בעלי וחבריו העבירו את כל הכסף הזה למבריחים. ידוע לי ששהותי בישראל היא שלא כדין וכי נכנסתי אליה שלא כדין. אני לא מוכנה לחזור כעת לאריתריאה.

דברי המוחזקת במשמורת:

אני אזרחית אריתריאה. ערקתי מהצבא, והתכוונתי להגיע לסודן. בגבול בין אריתריאה לסודן, אחרי שעברתי לסודן המבריחים הבדואיים חטפו אותי במדבר. לאחר מכן הם לקחו אותי למקום שלהם בסודן, הייתי שם כשבוע, ואז העבירו אותי לסיני ברכב. שהיתי בסיני אצל מבריח בשם עבדאללה במשך חצי שנה. נדרשתי לשלם סכום מאוד גבוה כדי שישחררו אותי. עברתי התעללות פיזית קשה. כמו כן, ניסו לאנוס אותי אבל צרחתי ואז עזבו אותי, ולא עברתי התעללות מינית. המבריחים גם קשרו אותי בשרשרת ברזל בשתי הרגליים שלי. גם כיסו לי את העיניים באמצעות בד, כך שלא ראיתי אור במשך חצי שנה. כמו כן, במשך כל התקופה הזו קיבלתי מכות באמצעות מקל ונעליים. המכות קיבלתי בכל הגוף שלי, במיוחד בגב, ובראש ואוזניים. גם טיפסו על העור פלסטיק מומס ונשארו לי כוויות (המוחזקת מראה כוויות חזקות בגבה, הערת בית הדין). אחת האצבעות שלי נשברה מהמכות. אני רוצה לראות רופא. אני גם סבלתי מהרעב וצימאון, נתנו לנו לאכול רק פעם אחת ביום. מים לא נתנו לנו לשעות עד 3 ימים לפעמים. בסופו של דבר, אני שילמתי להם \$35,000 כדי שישחררו אותי ויבריחו אותי לישראל. ההורים שלי באריתריאה אספו והעבירו לי את כל הכסף למבריחים. אני לא תכננתי להגיע לישראל. ידוע לי ששהותי בישראל היא שלא כדין וכי נכנסתי אליה שלא כדין.

דברי המוחזקת במשמורת:

אני אזרחית אריתריאה. ערקתי מהצבא שם והתכוונתי להגיע לסודן. בגבול בין אריתריאה לסודן, אחרי שעברתי לסודן המבריחים הבדואים חטפו אותי במדבר. לאחר מכן הם לקחו אותי למקום שלהם בסודן, הייתי שם שבועיים, ואז העבירו אותי לסיני ברכב. שהיתי בסיני אצל מבריח בשם עבדאללה במשך חצי שנה. נדרשתי לשלם סכום מאוד גבוה כדי שישחררו אותי. עברתי התעללות פיזית ומינית. המבריחים קשרו אותי בשרשרת ברזל בשתי הרגליים שלי. גם כיסו לי את העיניים באמצעות בד, כך שלא ראיתי אור יום במשך 5 חודשים. כמו כן, במשך כל התקופה הזו קיבלתי מכות באמצעות מקל ונעליים. המכות קיבלתי באזור הראש, בגב ובכל הגוף שלי. גם טיפטפו על העור פלסטיק מומס ויש לי כוויות (המוחזקת מראה כוויות בידיים, הערת בית הדין). אני גם סבלתי מהרעב וצימאון, נתנו לנו לאכול רק פעם אחת ביום - פיתות. אני גם נאלצתי לעבוד בסיני בניקיון במשך חודש האחרון שלי שם, כאשר כבר שילמתי את כל הכסף למבריחים. אני לא קיבלתי כל תשלום עבור העבודה שלי. ניקיתי שירותים בבתים של מבריחים.

עוד אני רוצה לספר על כך, כי בסיני אני נאנסתי שלוש פעמים ע"י אחד המבריחים בשם מינעם. הוא היה בא אלי, משחרר אותי מהשרשרת וביקש ממני לכאורה לעזור לו בעבודות ניקיון. הוא הביא אותי לביתו ושם אחרי שסיימתי ניקיון, הוא רצה לאנוס אותי בפה, אך אני לא הסכמתי, אז הוא הרביץ לי חזק ואז אנס אותי באופן רגיל. האנוס נמשך כרבע שעה בערך. המבריח הזה חזר אחרי כך עוד פעמיים ולקח אותי לביתו, שם הוא הרביץ לי ואנס אותי באופן רגיל. הוא לא השתמש באמצעי מניעה כלשהם. במרפאה כאן ביקו אותי ואמרו לי שאני לא בהריון.

בסופו של דבר, אני שילמתי להם \$35,000 כדי שישחררו אותי ויברחו אותי לישראל. המשפחה שלי באריתריאה אספה והעבירה את כל הכסף למבריחים. אני לא תכננתי להגיע לישראל. ידוע לי ששהותי בישראל היא שלא כדין וכי נכנסתי אליה שלא כדין.

נספח ב'- דוגמת פרוטוקול שימוע בבית הדין לביקורת משמורת

בית הדין לביקורת משמורת של מסתננים

פרוטוקול מיום כ' אב תשע"ב (08 אוגוסט 2012)

אתקן משמורת:	סחרונים
שם המוחזקת:	ס
מספר מוחזקת:	
מס' אסירה:	
תאריך כניסה לישראל:	27 יולי 2012
תאריך צו גירוש ראשון לפי החוק למניעת הסתננות:	27 יולי 2012
תאריך צו גירוש שני לפי החוק למניעת הסתננות:	7 אוגוסט 2012
דרכון בתוקף:	אין
אזרחות:	אריתרא
נעצרה בגין:	הסתננות
נוכחים:	המוחזקת במשמורת, מתורגמנית גב' סנדל אברהם

הדיון עם המוחזקת נעשה בשפה הטיגרית בתרגום לעברית ע"י המתורגמנית.

דברי המוחזקת במשמורת:

אני אורחית אריתראיאה. בשנת 2009 הגעתי למחנה פליטים באתיופיה ושהיתי שם שנתיים וחמישה חודשים. לאחר מכן יצאתי לסודן, אך בגבול בין אתיופיה לסודן נחטפתי ע"י מבריחים בדואים. הם לקחו אותי ועוד קבוצה של 8 אנשים למדבר בסודן, היינו שם שבועיים, ואז העבירו אותנו לסיני ברכב. שהיתי בסיני במשך 5 חודשים. עברתי התעללות פיזית ומינית. המבריחים קשרו אותי בשרשרת ברזל בשתי הרגליים שלי. גם כיסו לי את העיניים באמצעות בד, כך שלא ראיתי אור יום במשך 5 חודשים. כמו כן, במשך כל התקופה חזו קיבלתי מכות באמצעות צינור מים, במקל, בגומי. המכות קיבלתי באזור הראש, בכפות ידיים, בגב. עד עכשיו כואב לי הראש מהמכות. אני גם סבלתי מחרעב, קיבלתי אוכל פעם בשלושה ימים, נתנו לנו פיתות.

עוד אני רוצה לספר על כך, כי במשך חודשיים האחרונים לשהייתי בסיני אני נאנסתי כל יום ע"י המבריחים. לפעמים אנס אותי אדם אחד ולפעמים שלושה גברים באותו יום. אני יכולה להגיד שבסך הכל, באותה תקופה אנסו אותי הרבה גברים, אך אני לא ראיתי אותם, כי העיניים שלי היו מכוסות, אני זיהיתי אותם רק לפי הקול שלהם. האונס התבצע בצורה הבאה: גבר היה בא אלינו, היה משחיר אחת הנשים מהשרשרת, לוקח אותה לשירותים ושם היה אונס אותה ומחזיר בחזרה. המבריחים הכניסו את איבר המין שלהם גם לתוך חמה שלי ולא רק לתוך איבר המין שלי. האנסים האלה לא השתמשו באמצעי מניעה כלשהם. במספא כאן בדקו אותי ואמרו לי שאני לא בהריון. יש לי כאבים בזמן שאני הולכת לשירותים. אני רוצה לראות רופא.

בסופו של דבר, שילמתי לחם \$40,000 כדי שישחררו אותי ויברחו אותי לישראל. החורים שלי באריתראיאה מכרו את הבית שלהם כדי להעביר את הכסף למבריחים. ידוע לי ששחיתו בישראל. היא שלא כדן וכי נכנסתי אליה שלא כדן. אני לא מוכנה לחזור כעת לאריתראיאה.

החלטה

1. המוחזקת הסתננה לישראל שלא כדן דרך גבול עם מצרים ונעצרה ע"י צה"ל. נגד המוחזקת הוצא צו גירוש ראשון התקף ל-90 ימים, וזאת עפ"י חוק למניעת הסתננות (עבירות ושיפוט), התשי"ד-1954, (להלן – חוק למניעת הסתננות). בטרם פקיעתו של צו הגירוש הראשון הוצא נגד המוחזקת צו גירוש שני, אשר אינו מוגבל בזמן. יודגש, כי צו גירוש ללא הגבלת זמן מהווה אסמכתא חוקית להחזקתה של המוחזקת במשמורת עד לגירושה. כמו כן, המוחזקת הובאה במועד בפני ממונה ביקורת הגבולות, אשר החליט שלא לשחרר את המוחזקת בערובה.

2. כעת הובאה המוחזקת בפני ביקורת שיפוטית ראשונה, וזאת בתוך 14 ימים מיום תחילת החזקתה במשמורת לפי הוראות סעיף 330 לחוק למניעת הסתננות. בנסיבות אלו ובאיוון האינטרסים של הצדדים, סבורני כי אין ליקוי או פגם פרוצדוראלי בהחזקת המוחזקת במשמורת.

3. יודגש, כי אין חולק, כי המוחזקות הינה מסתגלת לפי הגדרת מונח זה בסעיף 1 (סעיף ההגדרות) של חוק למניעת הסתגנות, והמדינה קבעה בחוק זה, כי הכלל הוא שמסתגן יחזק במשמורת עד לגירוש מ ישראל. עוד מן הראוי לציין, כי: "הסמכות לאסור כניסה של זרים או להתנות את כניסתם בתנאים מסוימים מקובלת לרוב כטבועה בעיקרון חריגות ונתפסת חיונית להגדרה העצמית של המדינה" (ראו "התמודדות עם הגירה גלובלית: מתווה למדיניות הגירה לישראל", בעמ' 28, עורכת רות גביון, ירושלים, 2009).

4. אכן, לא נעלם מעיני, כי נסון להיום, אין כל יכולת אופרטיבית להרחיק מסתגנים מאריתריאה בחזרה, תואיל ואזרחי מדינה זו זוכים להגנה קבוצתית בישראל בשל החשש לחייהם בארץ מוצאם. אך חוק למניעת הסתגנות אינו מבדיל בין מסתגן שזוכה להגנה קבוצתית לבין מסתגן שאינו זוכה להגנה כזו, ולכן, סבורני, כי הפירוש התכליתי של חוק למניעת הסתגנות אינו מאפשר לעשות הבדלה בין קבוצות שונות של מסתגנים, ואין כל הוראה בחוק הקובעת, כי הגנה קבוצתית ומניית מהווה עילת לשחרור.

5. עם זאת, המוחזקות העידה היום בפני בית הדין, כי בדרכה מאתיופיה לסודן, היא נחטפה ע"י מבריחים, הועברה בניגוד לרצונה לסיני, ושהתה שם תקופה ארוכה, במהלכה עברה התעללות פיזית קשה, וכן נאנסה באופן שיטתי ע"י המבריחים. לכאורה, במידה וגרסת המוחזקות נכונה, ניתן לגרוס, כי המוחזקות הינה קורבן של עבירת החזקה בתנאי עבדות לצורך מתן שירותי מין. לפיכך, בגסיבות המקרה שלפנינו, ולאור התעללות מינית קשה, שלכאורה, עברה המוחזקות, הנני מפנה את תיקה ללשכה לסיוע משפטי שמתבקשת לבחון אפשרות לייצג את המוחזקות.

6. כמו כן, הנני מעביר את החלטתי למרכז המשטרה של המאבק בסחר בבני אדם, שמתבקש לחקור את המקרה של המוחזקות וליתן את עמדתו תוך 14 ימים מהיום, ובכל מקרה, לא יאוחר מיום 22-08-12, האם ניתן להפנות את המוחזקות למקלט לקורבנות סחר בנשים, אשר ממומן ומפוקח ע"י משרד הרווחה.

7. ע"י של ביס"ר "סהרונים" מתבקשת להעניק למוחזקות סיוע נפשי במהלך שהייתה במשמורת.

8. הנני מורה למרפאת ביס"ר "סהרונים" לזמן את המוחזקות בהקדם לבידוק רפואי, ולבחון את תלונותיה על כאבים באזור הנרתיק.

9. לסיכום, לאחר שעיינתי בתיק של המוחזקות, ושמעתי את עדותה בפניי, לא השתכנעתי, כי בשלב זה התקיימו התנאים לשחרורה של המוחזקות בערובה לפי סעיף 30א(ב) או (ג) לחוק למניעת הסתגנות.

10. בשלב זה הנני מאשר את צו הגירוש ללא שינויים.

11. המזכירות תעביר עותק מהחלטה זו לרשות ההגירה, לשלטונות ביס"ר "סהרונים", ללשכה לסיוע משפטי, ולמרכז המשטרה של המאבק בסחר בבני אדם.

12. ההחלטה ניתנת לפרסום ללא פרטים מזהים של המוחזקות.

ניתן היום, 8-08-2012, במעמד המוחזקות.

מרט דורממן, דיין

